

Чернігівська обласна літературно-мистецька газета

Виходить з 11 листопада 2020 року

Чернігівщина. Україна. Світ

Музеї і заповідники Чернігівщини

Чернігівський обласний історичний музей ім. Василя Тарновського

Заснований 1896 року. 14 (26) листопада урочисто відкрито Чернігівську губернську вчену архівну комісію і її історичний музей, а наприкінці року губернська земська управа одержала заяву Василя Васильовича Тарновського, в якій відомий громадський діяч, колекціонер і меценат, власник Качанівки, пропонував земству прийняти в дарунок колекцію старожитностей і створити на її основі музей. Через бюрократичну тяганину відкрити музей для відвідувачів вдалося тільки 1902 року.

Чернігівська духовна консисторія вирішила заснувати церковний музей – епархіальне сховище старожитностей, яке розпочало діяльність 1907 року.

У 1919 році в реквізованому будинку родини Милорадовичів відкрито музей поміщицького побуту і мистецтва. 1920 року створений етнографічний музей, а у 1921 році – музей культів, основою якого стала колекція епархіального музею.

У 1923 році п'ять чернігівських музеїв об'єдналися в Чернігівський державний музей. 1933 року музей переїхав на Чернігівський Вал, у будинок класичної чоловічої гімназії.

ностей ім. В. Тарновського (біля нинішнього стадіону, будівля, що була розбомблена у цю війну). У другій половині 1970-их рр. музей повернувся до будинку колишньої чоловічої гімназії.

З 2002 року регулярно видається збірник наукових праць «Скарбниця української культури». З-поміж інших музейних видань варто відзначити видання «Мазепина книга», «Доба гетьмана Івана Мазепи в документах», «Генеалогія української шляхти», каталоги срібного посуду, вишивки козацької старшини із зібрання музею.

До середини 2006 року на правах відділу працював музей народного декоративного мистецтва Чернігівщини, в Катерининській церкві. Після передачі споруди релігійній громаді експозиція відділу демонтована.

Зібрання музею нараховує понад 160 тисяч одиниць зберігання.

Унікальна колекція речових і документальних пам'яток XVII – XVIII ст., основу якої становить зібрання В. Тарновського. Вона містить козацькі клейноди, холодну і вогнепальну зброю, гармати, військово-спорядження, посуд, одяг, хатні і церковне начиння, ювелірії

У 1939 році Чернігівський державний історичний музей (таку назву він отримав 1934 р.) був визнаний об'єктом республіканського значення і переведений на республіканський бюджет. На цей час його колекції нараховували понад 60 тисяч пам'яток, а бібліотека – понад 40 тисяч книг.

У серпні 1941 року частина музейного зібрання була евакуйована до Уфи і Чкалова (Оренбурга). Будинок музею, в який влучили фашистські бомби і виникла пожежа, дуже постраждав. У грудні 1943 року після звільнення Чернігова від загарбників музей відновив свою діяльність у приміщенні музею українських старожит-

вироби, речі, пов'язані з іменами І. Мазепи, П. Полуботка, В. Кочубея, Л. Барановича, Я. Лизогуба, М. Ханенка та інших.

Документальні пам'ятки цієї доби репрезентовані 156 гетьманськими універсалами в оригіналах і копіях XVIII ст., родинними архівами Забіл, Лашкевичів, Милорадовичів, Полетик, Тарновських, Шихуцьких, архівами судових установ, ратуш, монастирів, списками козацьких літописів, рукописними книгами, стародруками, серед яких два примірники Острозької Біблії, перше чернігівське видання – «Перло многоценное» К. Ставроцького Транквіліона (1646 р.).

Відновлення пошкоджених війною об'єктів історії та культури

На Чернігівщині відновлюють заклади культури та історико-культурні пам'ятки, які зазнали пошкоджень чи були зруйновані внаслідок російської агресії. Всього таких 110. Заклади співпрацюють з різними міжнародними фондами. Певні кошти виділяються з бюджету.

Обласний історичний музей імені В. Тарновського.

Значних пошкоджень зазнав його відділ – Військово-історичний музей у Чернігові. На його відновлення з держбюджету виділили 241 798 гривень. На ці гроші встановили вікна в один шар, замінили одне вікно, розібрали конструкції, вивезли будівельне сміття.

Але заклад потребує ще багато вкладень, які нині шукають. Загальна сума надходжень благодійних коштів до історичного музею склала 1,5 мільйона гривень. Це були волонтерські центри, Литовський національний художній музей, Центр порятунку культурної спадщини, музеї Данії, громадські організації. На ці кошти усувають інші пошкодження, яких зазнав музей та його філії.

Обласний художній музей імені Г. Галагана.

Заклад отримав з бюджету 207 тисяч гривень – так профінансували косметичний ремонт у приміщенні музею.

328 тисяч гривень на облаштування укріття в музеї виділила Культурна та благодійна асоціація зі Страсбурга «Promo Ukraina». Відновлене електроживлення у пошкоджених приміщеннях за ці кошти, відновлено систему опалення, закуплено вікна для приміщення фондів – шість штук, і частково відреставровані були пошкоджені експонати, які постраждали під час бойових дій.

Загалом від благодійників музей отримав один мільйон 206 тисяч гривень.

Літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського.

На відновлення цього закладу з бюджету грошей не виділяли. Залучили Національно-реставраційний центр України, який безкоштовно провів реставраційні роботи. Загалом постраждали 36 музейних експонатів: меморіальні шахи Коцюбинського, рояль, частина меблів... Всі були відреставровані. Потім зробили поточний ремонт даху, закрили наскрізні дірки меморіального будинку, замінили скло у вікнах у всіх приміщеннях музею. Також провели ремонт усіх дверних конструкцій: замки, скло, інші пошкоджені частини. Відновили дві частини зруйнованого паркану.

Є попередня домовленість з українським аграрним холдингом. Компанія планує допомогти у відновленні музеїв Коцюбинського й Галагана.

Обласна універсальна бібліотека імені В. Короленка.

Спочатку знайшли благодійні організації, які своїм коштом накрили брезентом частину зруйнованого даху. Це було в травні. Із бюджету було виділено влітку й восени спочатку 366,5 тисяч гривень на ремонт покрівлі бібліотеки, потім іще 362,2 тисячі на заміну частини вікон.

Обласна бібліотека для юнацтва

У березні 2022 року бібліотека стала однією з перших культурних пам'яток, яка була зруйнована внаслідок бомбардування росіян, як і стадіон поруч. Це

унікальна пам'ятка архітектури, яка має охоронний статус, була побудована наприкінці XIX століття і відома також як будинок Тарновського.

Світовий фонд пам'яток World Monuments Fund разом з партнерами організував захисну консервацію будівлі. Тут застосовувався принцип консервування на період короткого часу, максимум до середини весни – щоб погодні умови не завдали шкоди будівлі. Другий етап – протипавильні роботи з відтворення зовнішнього об'єму будівлі.

До кінця минулого року закінчили рятувочні консерваційні роботи. На це було виділено 35 тисяч доларів.

Надалі замовлятимуть проектну-кошторисну документацію, залучатимуть фахівців з-за кордону з метою подальшого відновлення.

Ця бібліотека має ще одне приміщення через дорогу – Шевченка, 54. Це садибний будинок кінця XIX століття, пам'ятка архітектури. Туди виділено було з бюджету 378,5 тисяч гривень, і за ці гроші поміняли вікна. Плюс благодійники зібрали нам ще близько 50 тисяч гривень на двері – й поміняли двері в цьому приміщенні.

Заклади культури в громадах.

Територіальні громади області відновили повністю шість закладів культури за свій кошт.

Гончарівська школа мистецтв отримала з місцевого бюджету 180 тисяч гривень робіт.

Бібліотека № 3 у місті Прилуки – 35 тисяч гривень, на ці гроші замінили вікна й двері.

Товкачівський будинок культури Малоодвицької селищної ради отримав 180 тисяч гривень.

Городнянська громада відновила за свій кошт п'ять будинків культури: в селах Деревини, Конотоп, Смичин, Стовпівка, Політрудня.

Новобиківський будинок культури відновлювала релігійна громада «Християн Віри Євангельської».

Терешківський будинок культури – Лосинівська громада.

Релігійні споруди.

По області постраждало 17 релігійних споруд. Відновлено церкву Святителя Феодосія в Чернігові – на Яцево, власним коштом релігійної громади. Також відновили молитовний будинок євангельських християн-баптистів на вул. Толстого, 108, власним коштом релігійної громади.

Чернігівський кафедральний собор святої великомучениці Катерини ремонтували за кошти меценатів.

Щодо відновлення інших закладів культури, які постраждали внаслідок російської агресії, – шукають гроші.

Музеї і заповідники Чернігівщини

Чернігівський обласний історичний музей ім. Василя Тарновського

1 XIX і XX століття представлено, зокрема, фондами видатних громадських і культурних діячів України – П. Куліша і Ганни Барвінок, О. Марковича, І. Шрага, Л. Глібова, І. Нечуя-Левицького. Безцінними реліквіями є два автографи Т. Шевченка, три листи М. Гоголя, малюнки С. де Бальмена до творів П. Куліша.

За час існування музейна колекція зазнала значних втрат. Перший відчутний удар був завданий 1933 року, коли за наказом Народного комісаріату освіти унікальна Шевченкіана (понад 1000 одиниць), зібрана В. Тарновським, усупереч заповіту мецената була вивезена з Чернігова. Сьогодні переважна її частина зберігається в Національному музеї Тараса Шевченка та в Інституті літератури НАН України.

Протягом 1935 – 1941 рр. новоствореному Чернігівському літературно-меморіальному музею М. Коцюбинського передали майже 3000 експонатів. Передачі туди відбувалися і в повоєнний час. Стосувалися вони не лише матеріалів, пов'язаних із Коцюбинським, але й архівів Куліша, Шрага, Глібова, Рашевського, Мордовця, інших.

Загалом унаслідок передач пам'яток іншим музеям фонди Чернігівського історичного музею зменшилися майже на 20 тисяч одиниць зберігання. Це зброя, військове спорядження, речі козацької доби, в тому числі — шабля і булава Б. Хмельницького, чарка П. Полуботка; годинник Г. Сковороди; архів М. Ге; автографи Лесі Українки, Олени Пчілки, М. Рильського; твори В. Штернберга, Л. Жемчужникова.

У 1953 р. з ідеологічних міркувань були вилучені й передані до Державного архіву Чернігівської області матеріали так званих бур-

жуазних націоналістів С. Петлюри та М. Грушевського, листівки Центральної Ради, Директорії, гетьманського уряду. На початку 1990-их рр. частину з них повернули музеєві.

Дуже постраждало музейне зібрання в роки Другої світової війни. Евакуювати вдалося лише половину експонатів і десяту частину бібліотечних фондів. Все, що залишилось в Чернігові, загинуло внаслідок бомбардувань і пожеж, було пограбоване і вивезене, лише поодинокі пам'ятки у 1940 – 1950-х рр. були повернуті музею чернігівцями. В акті, складеному 25 травня 1944 р., зафіксовано 28250 втрачених експонатів і 36560 книг. Серед них книжки з бібліотек: 2700 – з бібліотеки Тарновського, 1700 – Милорадовича, 1600 – Лизогуба, 800 – Куліша, 10560 – Чернігівської духовної семінарії.

Бібліотека музею нині нараховує понад 20 тисяч томів XVIII – XXI ст. Зокрема, широко представлені здобутки чернігівських істориків і краєзнавців, наприклад: «Черниговского наместничества топографическое описание» О. Шафонського, «Историко-статистическое описание Черниговской епархии» Філарета (Гумилевського), «Родословная книга Черниговского дворянства» Г. Милорадовича, «Малороссийский родословник» В. Модзалевського, а також «Труды Черниговской губернской учёной архивной комиссии», видання земського статистичного комітету, календарі, «Земский сборник Черниговской губернии», прижиттєві видання М. Гоголя, журнали «Основа», «Киевская старина» тощо.

Адреса музею: 14000, Чернігів, вул. Гонча, 4;
тел./факс: (0462) 67-66-50, 69-99-30, тел. 60-86-78, 60-86-64.
E-mail: muzeumtam@cg.ukrtel.net

Обласна бібліотека представила нову книгу
Валерій Вовк: «Вірші, народжені війною»

Це збірка поезій учасника оборони Чернігова, ветерана ЗСУ Валерія Вовка. Поезії, писані серцем – ночами, в напівтемряві, при світлі ліхтарика, після нелегких днів, коли наші воїни-добровольці з 21-го окремого стрілецького батальйону стояли стіною навколо рідного Чернігова. Батальйону, до якого 2 березня вступив добровольцем Валерій Михайлович Вовк.

Книга побачила світ у цій бібліотеці ім. В. Короленка, з ініціативи волонтерок Інни Чистенко та Марини Івашко.

На початку присутні переглянули уривок із документального філь-

му про захисників Чернігова «Відстояли – відстоїмо», створеного ТРК «Новий Чернігів».

Автор збірки ділився спогадами про народження віршів, читав їх. Презентація мала і мету – збір коштів для наших ЗСУ.

До привітань долучилися бойові побратими автора: заступник командира батальйону Володимир Маслов, командир роти Григорій Маханьков. «Один доброволець вартий трьох солдатів», переконаний відомий чернігівський історик, доктор історичних наук, професор кафедри Ніжинського університету ім. М. Гоголя, заслужений діяч науки і техніки України Сер-

гій Леп'яко. Він же – борець 21-го батальйону, бойовий побратим автора.

На презентації завітали рідні Валерія Вовка, його друзі, колеги, знайомі. Вірна супутниця, порадиця і берегиня родинного затишку – дружина Валерія Михайловича пані Ірина. Коли пан Валерій пішов захищати рідне місто, пані Ірина прийняла у свій дім дві сім'ї, щоб легше було пережити весь той жах. Йї, своїй коханій, Валерій Михайлович присвятив вірш «Святій мучениці Ірині». Бо Ірина означає МИР!

З приводу придбання книжки звертатися до автора, через бібліотеку. Оплата – донат для потреб ЗСУ.

Театр ім. Т. Шевченка: українська класика

Гастролі Україною

Першим містом у цьогорічному графіку гастролей обласного академічного музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка стали Черкаси, куди шевченківці запросили за багаторічною традицією. 14 січня черкаська публіка гаряче вітала чернігівських акторів. І не дивно, адже шевченківці вкотре представляли славнозвісну гоголівську «Ніч перед Різдвом».

А наступного дня українськими вечорницями на сцені Міжнародного центру культури і мистецтв у Києві захоплювалася столична глядацька аудиторія. Суцільні аншлаги та вибухові емоції глядачів супроводжували кожне представлення містично-феєричної «Ночі перед Різдвом» у майстерному виконанні чернігівських артистів.

На чернігівській сцені

Поміж своїми гастрольними поїздками артисти Чернігівського академічного драмтеатру ім. Т. Шевченка постійно повертаються до виконання кращих творів вітчизняної класики. Так, 2 лютого чернігівці мали можливість вкотре поринути у дивовижні пригоди, що відбувалися на українському хуторі у виставі «Ніч перед Різдвом», за однойменною повістю Миколи Гоголя. Цей захоплюючий модерний спектакль багато років привертає увагу численної глядацької аудиторії як на Чернігівщині, так і далеко за її межами, заохочує молодь до більшої обізнаності з творами вітчизняної класики.

А 9 лютого глядачі побачили ще одну перлину вітчизняної драматургії – комедійну виставу «Кайдашева сім'я» за твором Івана Нечуя-Левицького. Насичене соковитим народним гумором, традиційними обрядами і піснями у супроводі театральних ор-

Заслужена артистка України Любов Колесникова у виставі «Кайдашева сім'я». Вона також чудово зіграла у телевізійному серіалі «Кайдаші»

кестру під орудою заслуженого артиста України Олексія Рошача, це яскраве сценічне дійство, як і завжди, справило глибоке враження на глядачів.

Обласний філармонійний центр

Капела бандуристів, хор і солісти співають для Тетяни

Академічний народний хор під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України Володимира Коцура, Капела бандуристів ім. О. Вересая на чолі із заслуженою артисткою України Раїсою Борщ та заслуженим працівником культури України Миколою Борщем, Театр танцю «Екватор» під орудою Віктора Войникова, солісти – заслужений артист України Сергій Сулімовський, заслужена артистка естрадного мистецтва України Ніна Коцур, Катерина Іващенко-Васильяко, Марина Коваленко, Ілля Латиш, Наталія Липницька, Олія Литвин, Марина Маккей, В'ячеслав Мацвійко, Анна Михневич, Дар'я Михневич, Яна Сидоренко, Ксенія Трубіна стали учасниками шоу на сцені обласного філармонійного центру, присвяченого Дню Тетяни.

Багато років поспіль натхненниця дійства, солістка центру Тетяна Олійник влаштовує для шанувальників музики мистецьке свято у день Св. Тетяни. «У нашій концертній програмі звучить багатоголосся України: пісні сучасних композиторів, класика, дзвіночолога українська пісня», каже пані Тетяна. Тож народні пісні і танці, сучасні хіти стали складовими успіху програми «Все про Тетяні і для Тетяні», представленої публіці 25 січня. А провідною темою концерту стали слова, що прозвучали на його початку: «Присиммо у Бога великої Перемоги!»

На сцені – «Сіверські клейноди»

Особливе місце в репертуарі Академічного ансамблю пісні і танцю «Сіверські клейноди» обласного фі-

лармонійного центру займає програма «Різдво». «У цій програмі ми репрезентуємо вокальну, інструментальну традиційну музику та народні танці Сіверщини, а також деяких регіонів України», – каже художній керівник та головний диригент ансамблю, заслужений діяч мистецтв України Сергій Вовк. 28 січня програма була представлена глядачам на сцені філармонійного центру.

Яскрава і виразна програма включає оригінальні авторські постановки, обробки, поєднання традиції з сучасними напрямками мистецтва. Традиційні пісні і музика записувалися художнім керівником колективу у фольклорних експедиціях Чернігово-Сіверським краєм.

Особливе місце у проекті займає тема святкування Різдва під час війни. «Цим ми хочемо подякувати нашим ЗСУ за їхню мужність, стійкість та витривалість. Один із номерів – з нашого недавнього проекту «Щедрий Че», де в сучасній і разом військовій манері звучить відомий усім «Щедрик», зазначає Сергій Вовк.

«Де верба й калина – все це Україна»

Нову, сповнену патріотизму, любові до Батьківщини, до української пісні програму представив 11 лютого Академічний народний хор обласного філармонійного центру під орудою заслуженого діяча мистецтв України Володимира Коцура.

Програма «Де верба й калина – все це Україна» символічна: верба і калина спрадавна були і нині залишаються уособленням рідної землі. А ще вони є втіленням краси, духовної сили українського народу – тієї

моці, що нині єднає всіх нас у протистоянні нелюдському ворогу. Верба й калина часто є образами в українських народних творах.

«Ой, война, война...», «Солдатська прощальна» – ці твори розпочали концерт. Артисти і глядачі вшанували загиблих Героїв хвилиною мовчання.

У проєкт увійшли популярні вокально-хореографічні композиції, народні пісні в обробці Володимира Коцура, Григорія Верьовки, Анатолія Пашкевича, Олександра Стадника, авторські твори: «Ой, там за Дунаєм», «Ох, і любив козак», «Граї, музику», «Гай зелененький» та інші. А завершила концертну програму композиція «Я тільки в тебе вірю, мій народ».

«Jazz-Куліса vol. XVIII»: сучасний джаз

Сучасний джаз. Саме він став основою нового проєкту джаз-бенду «BissQuit» «Jazz-Куліса vol. XVIII». Прем'єра програми відбулася 4 лютого на сцені обласного філармонійного центру.

На сцені традиційно разом розташувалися музиканти і глядачі, адже сама суть проєкту «Jazz-Куліса» – єднання у вирі живого джазу. Володимир Балаба (труба, флюгельгорн), Нікіта Гірна (саксофони), Антон Шатило (саксофони), Олег Богуш (клавішні), Сергій Галамага (гітара), Олександр Александров (бас), Данило Корін (ударні) представили глядачам своє бачення композицій, що визначають нині обличчя джазу. Прозвучали, зокрема, такі твори як «Cabbage» і «Frontline» Бутчера Брауна, «Footprints» Теренса Бленчарда, «Rockaway To Sunset» гурту «Spurgo Gyra», «Introspection» Ешлі Генрі.

Керівник проєкту «Jazz-Куліса» – кандидат мистецтвознавства Дмитро Тербух.

Прес-центр обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм

На конкурс «Книга року»

Вже понад 20 років Чернігівська центральна бібліотека ім. М. Коцюбинського проводить обласний конкурс «Книга року». Відзначаються кращії книги авторів області, що вийшли попереднього року.

Нині оголошено прийом заявок на участь у конкурсі «Книга року-2022». До участі запрошуються автори книг, виданих у 2022 році, а також рукописів, які ще не вийшли друком.

Деяко змінено умови конкурсу. Запроваджені дві додаткових номінації:

«Відкриття року» – нагороджується автор найкращої дебютної книги, що вийшла друком у 2022 році;

«Майбутня книга» – номінація для рукописів, які ще знаходяться в пошуку видавця

Зміни запровадили, аби підтримати молодих та ще не відомих авторів, а також авторів, які в цей складний час не мають фінансової можливості видати книгу, але їхні твори мають високий художній рівень.

Решта умов незмінні. Лауреати й переможці конкурсу визначаються за номінаціями: «Поезія», «Проза», «Драматургія», «Публіцистика та науково-популярні (краєзнавчі) видання».

Для участі в конкурсі необхідно подати заяву до бібліотеки ім. М. Коцюбинського (Чернігів, вул. Князя 22) або надіслати її у сканованому вигляді електронним листом на адресу бібліотеки lib-clis@ukr.net. А також передати мінімум один примірник книги, яка номінується на конкурс. Для номінації «Рукописи» надати текст твору в електронному вигляді. Заявки приймаються до 31 травня 2023 року.

Додаткова інформація за телефоном: (0462) 675-043.

Невигадані історії з архівів КДБ: українські митці під ковпаком чекістів

вів Едуардом Андрющенком.

Наприкінці минулого року вийшла його книжка «**Архіви КДБ. Невигадані історії**». У ній зібрано справді дуже строкаті й несподівані історії про роботу радянських спецслужб на основі архівних документів. Нещодавно ми говорили про те, як діяли чекісти проти лідерів українського національно-визвольного руху в екзилі; тепер – про їхні «внутрішні фронти».

– **Давайте почнемо з 1920-х років, коли відбувається відродження української культури. Як на це реагують чекісти?**

– У мене таке враження, що перших основні принципи роботи з мистецьким середовищем в чекістів були не до кінця сформовані, все відбувалося доволі хаотично.

Принаймні, коли гортаєш «справу-формуляр» на якогось письменника, то в документах 1920-х років все дуже сумбурно, перемішано, про багатьох просто якісь біографічні довідки. Наприклад, що ця людина колись була, як тоді казали, в петлюрівській армії, на даний момент ніби цілком лояльна, але надходять свідчення, що якісь антирадянські висловлення проскакують у розмовах. Тобто підозрюють, що людина, так би мовити, «не перекувалася».

Більш системно стали працювати з цим середовищем вже в 1930-і роки. В 1934 році в СРСР створили Спілку письменників – і загальною, і українську. І вже остаточно розмежування відбулося – хто з нами, а хто проти нас – в цьому середовищі теж. На кожну постать більш-менш помітну була заведена «справу-формуляр» і намагалися максимально контролювати, що людина каже, що пише, що думає.

– **До речі, як часто їх вербували?**

– Придивлялися, намагалися зрозуміти, наскільки це перспективно, і ухвалювали рішення: варто цю людину вербувати чи працювати в якийсь інший спосіб із нею. По ходу намагалися зрозуміти, наскільки цей агент корисний.

Окрема історія – це період Великого терору, коли до митців часто застосовували те, що потім назвали «провокаційними методами». Наприклад, є якийсь завербований митець, і в чекіста, який є його куратором, визріває план, що треба виявити вигадану антирадянську організацію. І от, разом з агентом вони вигадують неіснуючу антирадянську організацію. Агент цей ніби «передає відомості» про це, на основі чого вже порушується справа.

Наприклад, конкретна історія Михайла Бойчука і бойчукістів. Видатні митці-художники, яких арештували один за одним і врешті-решт розстріляли нібито за приналежність до антирадянської організації, якої насправді не існувало. Там епітети, звичні для того часу – «фашистсько-троцькістська» тому подібне.

– **Бойчук ніби був доволі лояльний, серед іншого, розмальовував казарми червоноармійці...**

– Звісно, майже по кожному так можна сказати. Відверто опозиційних на другу половину 1930-х вже

Читаючи справи і співставляючи з реальними фактами, розумієш: багато було такого, що якийсь агент почув якісь плітки, переповів це куратору, а все це занотували без перевірки, а потім такі документи лягали на стіл начальству.

Як радянські спецслужби працювали з українськими письменниками та іншими митцями? Про це в проєкті «Історична Свобода» говорили з дослідником архі-

Михайло Бойчук (1882–1937)

не лишилися на свободі. Але все це умовна лояльність. Ну, був змушений співпрацювати. Можливо, в якийсь момент людина була дійсно ідейна. Бо бачимо, що він виїздив до Європи і повернувся до СРСР. Але в добу Великого терору такі люди, які насправді нічого серйозного проти радянської влади не замислювали, опинилися під цим катком репресій.

У «справі Бойчука» був такий чекіст на прізвище Грушевський...

– **Не родич Михайла Грушевського?**

– Ні, не родич. Але він працював саме з інтелігенцією. Як інші, в роки Великого терору він фабрикував справи про неіснуючі антирадянські організації, які нібито планували заколот, замах на перших осіб і так далі.

В нього були у цьому середовищі агенти, які доповідали, що в Бойчука з учнями антирадянська організація. Їх арештовують, вибивають покази і, як дуже швидко це відбувалося в ті роки, розстрілюють.

А потім, коли Єжова арештували, багато працівників НКВС потрапило так само під репресії, як тоді казали, «за порушення соціалістичної законності». Тобто їх звинувачують у фальсифікації. І ті вигадані справи тепер стають фабулою справ проти самих чекістів! Зокрема цьому Грушевському пригадали вигадану справу проти Бойчука. Це увійшло до обвинувального висновку. Розстріляли й цього Грушевського. Деяких агентів, які за вказівками чекістів давали неправдиві свідчення, так само стратили.

– **Судячи з того, що ви кажете, агентури було багато у цьому середовищі.**

– Звісно. Дивився у справі псевдонім агента, запам'ятав – а він потім в іншій справі, ще в іншій.

– **За деякими митцями стежили за допомогою того, що вербували їхніх дружин. Наприклад, у Володимира Сосюра агентом була дружина. Наскільки така практика була поширеною?**

– Точну кількість або якийсь відсоток важко сказати. Просто чим особлива справа дружини Сосюра, чому ми знаємо, що вона була завербована, тому що вона врешті-решт почала розповідати своїм знайомим, що співпрацює з органами. Її арештували за це.

Володимир Сосюра (1898 – 1965) і його дружина Марія Данилова (1910 – 1995)

– **Власне, а як же підписки про нерозголошення?**

– Вона несерйозно до цього поставилася: в листах до керівника Спілки письменників Корнійчука у цьому зізналася і благала нікому не розповідати. Але він, звісно, розповів. Її арештували, посадили, і саме завдяки цій кримінальній справі знаємо, що вона виконувала таку роль.

Інші завербовані були обережні. На жаль, їхні справи не збереглися. Але можна припустити, що це доволі поширене явище було. Знову ж таки, без конкретних імен-прізвищ, є гадки про агентів під псевдонімами, мовляв, такий агент працює в такого-то письменника як хатня робітниця. Не знаємо імені, але знаємо, що вона була в його оточенні і щось доповідала.

– **А що в часи Хрущова-Брежнєва змінилося в роботі держбезпеки з митцями?**

– Зрозуміло, що тут межа – це 1953 рік. Тоді методи і повноваження органів держбезпеки змінилися докорінно. І далі лінія йшла до того, щоб працювати більш м'яко – «переконувати», «проводити профілактику».

– **А в чому переконувати? Вони ж усі лояльні чи не всі?**

– Маю на увазі той випадок, якщо щось почули. Хоча у 1960-х вже почали відкрито висловлюватися, той самий Іван Дзюба. Коли він видав свій текст знаменитий «Інтернаціоналізм чи русифікація», то з ним як працювали? Намагалися «переконати», по партійній лінії, по лінії Спілки письменників засудити, змусити відмовитися від своєї позиції.

Загалом, із митцями більш обережно працювали, ніж просто зі студентами, які «засвітилися» десь. Якщо людина відома, то намагалися до останнього «переконати», поговорити.

Або ж історія з Параджановим. З ним дуже довго нічого не робили, хоча він дуже відверто і відкрито висловлювався проти влади, проти комуністичного режиму. Можна сказати, у нього був стиль троякий. І це терпіли багато років...

– **Але він їх допик.**

– Так, він їх допик. Причому так все підлаштували, щоб засудили його не за політику, а за одностатеві стосунки, які в СРСР каралися. І всьому світу, режисерам та іноземним журналістам, які цікавилися його справою, казали: ніякої політики, чистий кримінал! Це є особливістю роботи з митцями у ті роки.

– **Провідні українські поети – Тичина, Рильський, Сосюра – в пізніші роки, коли ніби вже щільний нагляд зняли, все одно перебували під контролем чи ні?**

– Звісно, перебували. Є регулярні звіти про письменницькі поїздки. Наприклад, про Малишка дуже багато, навіть коли він уже був заслужений і визнаний.

– **На що звертали увагу?**

– Забагато говорив про русифікацію. Малишко приїздив до Львова наприкінці 1950-х і казав, що Львів все більше русифікується і, мабуть, такий самий уже, як Київ, русифікований. Причому він порівнював із тими часами, коли тільки захопили Галичину, що тепер абсолютно російськомовне місто. Він на це нарікає, і все це уважно занотували.

– **А йому за це «дали по шапці» чи просто сказали: ви, товаришу Малишко, менше про таке говоріть? Відомо, якою була реакція на ці слова?**

– Не пригадую.

– **Коли ви досліджували, як КДБ працювало з громадянами, то що найбільше вразило?**

– Одна з таких речей, що очікування і реальність, такі собі стереотипи про діяльність спецслужб, не виправдовуються.

Тобто раніше уявлялося, що це всесильна спецслужба, яка все про всіх знала. Але, читаючи справи і співставляючи з реальними фактами, розумієш: багато було такого, що якийсь агент почув якісь плітки, переповів це куратору, а все це занотували без перевірки, а потім такі документи лягали на стіл начальству.

Наприклад, про батька Оксани Забужко бачив коротеньку довідку, яка в ЦК КПУ відправлялася. Свого часу я їй це показав і був не першим, хто їй це показував. Але вона зауважила, що на коротенький абзац у кілька речень шук п'ять помилок із біографії – і спеціальність, на яку він навчався, і рік народження. Постійно якісь такі неточності. І ти розумієш, що навіть спецслужби помилялися!

– **Може, просто недбалість?**

– Ну, недбалість. Але це недбалість на дуже високому рівні! Адже це підписував особисто голова КДБ УРСР. І тут розумієш, що напевно така ж недбалість мала місце і в інших справах.

– **Мабуть, чим нижче, тим більше це було недбалості.**

– Так, можна екстраполювати на інші справи. Тому з часом з'явилася така звичка не сприймати архівні документи як істину в останній інстанції.

У мене навіть одна з історій, яка увійшла до книги, – про київського тренера з карате, якого за це посадили на початку 1980-х, коли була хвиля боротьби зі східними бойовими мистецтвами. Ми з ним зв'язалися, зустрілися. Я йому показав оперативну справу на нього, доповіді агентів про нього, знімки прихованою камерою. Він дуже сміявся, бо багато відверто маячнів про нього доповідали, а все це сприймалося за чисту монету. На одній фотографії якусь жінку, з якою він вітається на вулиці, підписали, що це його дружина. Це ще більше переконувало, що дуже обережно треба ставитися до таких документів і робити похибку на те, що щось там може не відповідати дійсності.

– **До речі, чим була зумовлена боротьба з каратистами? Ну, тренуються собі люди...**

– По-перше, це не просто був спортивний рух, а до певної міри закрита спільнота.

– **Чим карате гірше за бокс? Що ногами ще б'ють, крім рук?**

– Коріння таке ж, як і в боротьбі з панками чи хіпі: щось таке незрозуміле, не радянське різко стало модним. Надто стрімко ця мода на карате увірвалася. Якихось 10 років тому цього не було. А тут раптом щось нетрадиційне, ореол загадковості, який так само людей привертав до себе.

Якщо вірити архівним повідомленням, коли офіційні федерації закрили, то виникли підпільні гуртки. І там, мовляв, не лише про спорт йшлося. Бо, окрім ударів ногами і руками, тренувалися з нунчаками і палицями. А це вважалося неприпустимим на межі 1970–1980-х, коли перші фільми з Брюсом Лі почали потрапляти до СРСР...

– **Дивно! У цей самий час дуже популярний радянський бойовик «Пірати ХХ століття» – там приймають карате застосовують і радянські матроси, і пірати, які на них напали. А займається карате не можна! Де логіка?**

– Був короткий період, коли дозволяли. А після цього, напевне, побачивши, наскільки ця мода заволоділа молоддю, швиденько прикрили. Бо коли будь-що невідконтрольне починало бути популярним, то цього боялися. А надто, якщо це щось не радянське.

– **Як спонукали людей до співпраці з органами держбезпеки? Їх змушували чи стимулювали до цього?**

– Судячи з документів, у 1960–1980-і роки намагалися акуратно діяти, особливо, якщо людина з творчого середовища з цікавими зв'язками. Спочатку чекіст міг зустрітися, познайомитися-поговорити навіть до кінця не розкриваючи, ким він є, хіба натякаючи. А коли розуміли, що людина готова, щоб її вербувати, то починали розмову про це, заходячи з політінформації: мовляв, ви ж бачите, який зараз непростий період, стільки проти нашої країни ворогів західних...

Дружба народів СРСР і підступна західна пропаганда. Український радянський сатиричний журнал «Перець», січень 1979 рік

– **Вороги-то західні, а «стукачів» пропонували на найближче оточення!**

– З цього починали.

– **А яке відношення до ворожого Заходу має колега по роботі, на якого закликали давати інформацію? Він же не з Заходу приїхав.**

– А колега міг потрапити під вплив західних кіл, а надто, якщо їздив у закордонні відрядження чи спілкувався з іноземцями. До кожного намагалися підібрати свій ключ. Якщо якісь іноземці, іноземні студенти, то до них намагалися особливо акуратно підійти.

Дмитро ШУРХАЛО

Опубліковано у виданні

«Радіо Свобода».

Сайт «Аргумент», 24.01.2023

Самвидав: вільне слово в умовах цензури

Нову онлайн-колекцію архівних документів, так званий самвидав, презентував Центр досліджень визвольного руху. Це оцифрована збірка неформальної преси кінця 1980-х – початку 1990-х років, сформована з близько 1000 примірників. Яку ж роль відіграв самвидав в історії України?

Самвидав Івана Багряного

Існують різні версії стосовно походження назви «самвидав». Однак історію українського самвидаву пов'язують з іменем письменника Івана Багряного, який наприкінці 1920-х випустив саморобну книжку «Ave Maria».

«За ніч надрукували понад 1200 примірників. Як вихідні дані було зазначено рік публікації, а також видавництво «САМ», місця видання не позначено, – коментує кандидат історичних наук Олег Бажан. – Справжній сплеск суспільного інтересу до самвидаву спостерігали наприкінці 1950-х та на початку 1960-х років у добу «хрущовської відлиги».

Ідею самвидаву в першій половині 1960-х років підхопили десятки митців. Саме вони розповсюджували заборонені художні й суспільно-політичні твори.

«Найпоширеніший спосіб вивезти позацензурну літературу за межі СРСР – за допомогою фотокопій. У грудні 1965 року позацензурні праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?» І. Дзюби, «З приводу процесу над Погружальським» Є. Сверстюка, листування В. Лобка з М. Рильським та інші намагався вивезти за кордон науковий працівник Пряшівського університету, член Комуністичної партії Чехословаччини, українець за походженням, Микола Мушинка. Та «ідейно шкідливі документи» були вилучені при митному огляді на залізничній станції Чоп», розповідає Бажан.

«Найпоширеніший спосіб вивезти позацензурну літературу за межі СРСР – за допомогою фотокопій. У грудні 1965 року позацензурні праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?» І. Дзюби, «З приводу процесу над Погружальським» Є. Сверстюка, листування В. Лобка з М. Рильським та інші намагався вивезти за кордон науковий працівник Пряшівського університету, член Комуністичної партії Чехословаччини, українець за походженням, Микола Мушинка. Та «ідейно шкідливі документи» були вилучені при митному огляді на залізничній станції Чоп», розповідає Бажан.

«Найпоширеніший спосіб вивезти позацензурну літературу за межі СРСР – за допомогою фотокопій. У грудні 1965 року позацензурні праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?» І. Дзюби, «З приводу процесу над Погружальським» Є. Сверстюка, листування В. Лобка з М. Рильським та інші намагався вивезти за кордон науковий працівник Пряшівського університету, член Комуністичної партії Чехословаччини, українець за походженням, Микола Мушинка. Та «ідейно шкідливі документи» були вилучені при митному огляді на залізничній станції Чоп», розповідає Бажан.

Відродження самвидаву

Поет Ігор Калинець разом із дружиною Іриною у 1964 – 1965 роках розповсюджував, передруковував і особисто виготовляв самвидав. Спочатку подружжя поширювало поезію, прозу й літературну критику, а вже пізніше, пригадує поет, настав час публіцистики.

«Сталася якраз трагедія в публічній бібліотеці в Києві: згорів практично весь український фонд. Підпал вчинив співробітник бібліотеки Погружаль-

ський. Тоді вийшов матеріал Євгена Сверстюка, який називався «З приводу процесу над Погружальським». Це був гострий політичний памфлет, в якому були обвинувачення комуністичної Росії в нищенні українського надбання. Той документ швидко поширювався, дістався навіть закордонних радіостанцій. І почалася напінка, полювання за цим матеріалом», пригадує Калинець.

Український самвидав справді почав дуже швидко поширюватися. З рук у руки передавали «Інтернаціоналізм чи русифікація?» Івана Дзюби, «Собор у риштованні» Євгена Сверстюка, «Лихо з розуму» Чорновола та багато інших видань. Навіть вдалося передати деякі праці за кордон. Зокрема, редакція Радіо Свобода отримувала матеріали самвидаву з різних куточків СРСР та озвучувала їх.

Реакція влади на таку «зухвалість» була відповідною: «за антирадянську пропаганду та агітацію» в Києві, Львові, Одесі й Тернополі арештували понад 20 представників інтелігенції.

«У 1965 – 1966 роках починаються вже суди, процеси над тими людьми, які займалися самвидавом. Арештували братів Богдана і Михайла Горинів, Івана Геля, Мирославу Зваричевську, Михайло Осадного. Власне, за поширення самвидаву», розповідає Калинець.

Справа «Блок»

Друга хвиля арештів припала на Різдво 1972 року. Упродовж 12 – 14 січня заарештували 8 людей у Львові та ще 11 – у столиці. Спершу затримали найпомітніших, у списках опинився редактор «Українського вісника»

В'ячеслав Чорновіл, поет Василь Стус, літературознавець Іван Світличний, письменник Євген Сверстюк та дружина Ігоря Калинця – поетеса Ірина Стасів-Калинець.

«Занепокоєння компартійної верхівки сплеском суспільного інтересу до самвидаву відобразилося в постановках ЦК КПРС (від червня 1971 року) та ЦК Компартії України (від 27 липня 1971 року), які мали спільну назву «Про заходи протидії нелегальному розповсюдженню антирадянських та інших політично шкідливих матеріалів». На виконання вказівок партійного апарату КДБ при РМ УРСР улітку 1971 року розпочав розробку спецоперації під кодовою назвою «Блок» — заходи для нейтралізації найактивніших, пов'язаних між собою «націоналістичних елементів» в Українській РСР, причетних до розповсюдження «антирадянських та інших політично шкідливих матеріалів, так званий самвидав», додає Бажан.

Загалом протягом 1972 року засудили близько 100 чільних осіб, більшість з них — за антирадянську діяльність.

«Іх ув'язнювали за те, що вони намагалися доносити інформацію про те, що ж насправді відбувається за залізною завісою», пояснює директор Галузевого державного архіву Служби безпеки України Андрій Когут.

Самвидав як явище

Проте навіть тривалі арешти й розлука з рідними не могли стати на заваді українським дисидентам, які, повернувшись із заслання, узялися за старе.

«Перебудовний самвидав творили ті самі люди, що цим займалися десятьма або й двадцятьма роками раніше.

Одною з найважливіших персон того часу був Дмитро Квечко. Він самвидавник номер один за кількістю випущених видань. Націоналіст, засновник «Українського національного фронту» в 1960-х роках, мав стосунок до створення й редагування журналу «Воля і Батьківщина», який протримався цілих 16 номерів, а потім він узявся робити самвидав у перебудову», — розповідає колекціонер і дослідник періодичного самвидаву, засновник Музею-архіву преси в Києві Вахтанг Кіпіані.

«Український вісник», «Свшан-зілля», газета «Гомін перебудови», інформаційний бюлетень Української Гельсінської спілки, літературно-громадський альманах «Карби Гір» та багато інших видань стали голосом епохи.

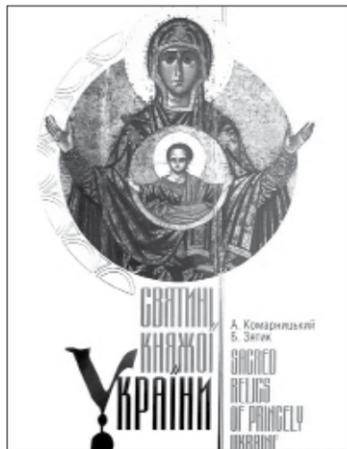
«Навіть 1988 року, коли почала з'являтися неформальна преса, КДБ достатньо активно працювало для того, щоб це зробити неможливим. Він намагався вилучити самвидавні й неформальні видання. Це, наприклад, журнал «Український вісник». Це вже був 1988 рік. У Москві повним ходом йде перебудова, «гласність» і таке інше, а в Україні не так усе було просто», зазначив на презентації оцифрованої колекції Андрій Когут.

За оцінками дослідників, у той час було понад тисячу неформальних видань у масштабах України.

«Самвидав і неформальна преса, напевне, як ніщо інше, показують, що ця громадська активність і позиція, бажання бути вільними, говорити вільно, думати вільно були притаманними українцям», зазначає Андрій Когут.

Інна БЕРЕЗНИЦЬКА
«Радіо Свобода», 04.08.2018

Більшість сакральних святинь Княжої України-Русі вивезено в Росію

У Львові вийшла книжка «Святині Княжої України» (видавництво «Свічадо»), яка знайомить із українським монументальним малярством, книжковою мініатюрою, іконописом, цінними реліквіями і мощами часів України-Русі (X–XIII століття), які були зруйновані, викрадені і вивезені, переважно, у Росію, де їх перейменовували і переписали історію їхнього походження. Автори книги осмислюють сакральну спадщину Княжої України, розвіюючи стереотипи і міфи північного сусіда.

Софія Київська – пам'ятка української архітектури і монументального живопису, споруда часів України-Русі (11-е століття). Одна з найголовніших християнських святинь Східної Європи, історичний центр Київської митрополії. Ансамбль Софійського монастиря занесено до спадщини ЮНЕСКО

Ікона «Корсунське Благовіщення», яку в Росії називали «Устюзьке Благовіщення», є давньоруською іконою, написаною приблизно у 1022 році, за різними даними, в Києві або Корсуні. Сьогодні вона прикрашає не український музей, а московський.

Ікона «Корсунське Благовіщення»

Велика сакральна реліквія російської церкви – Володимирська ікона – насправді є Вишгородською Богородицею Ніжності. І до 1155 року це одна з основних українських святинь. Донині історія української сакральної пам'ятки в Росії подається, як її власність, і написана своя історія цієї ікони. Хоча ікони Вишгородської Богородиці люди приходили вклонитись по всій Україні-Русі, бо знали про її силу і чудодійність.

Вишгородська ікона Божої Матері, нині відома як Володимирська

Удільні князі, які намагалися руйнувати Київ, добре розуміли, що прославлені київські реліквії можуть сприяти зміцненню їхньої влади, пишуть автори дослідження «Святині Княжої України».

У радянський час майже всі шановані київські ікони були передані до Третьяковської галереї (Москва), включно з Вишгородською. Із 1999 року цей образ віддали в російську церкву.

Мистецтвознавець Андрій Комарницький і Богдан Зятік у книзі описують десятки сакральних пам'яток домонгольського періоду. Княжої України, які були вивезені з України. Найбільше до цього приклався володимиро-суздальський князь Андрій Боголюбський, який був першим, хто грабував і руйнував Київ, вивозив у Росію українські реліквії.

«Боголюбський зруйнував Київ з усім тим, що споконвіку було святим для всієї Русі», так писав Микола Костомаров. У 1157 році Боголюбський вивозить Вишгородську Богородицю. Організовує коаліцію князів проти Києва і жадливо його нищить, це фіксують всі літописи. Частина пам'яток вивозиться на північ. Нищення Боголюбським було жахливе. До нього так ніхто не руйнував, це був принциповий акт північного князя, який був представником пізнішої московської держави і вивіз дуже багато пам'яток. З того часу і почалося грабування України», розповідає Андрій Комарницький.

«Найбільше було вивезено у XIII столітті, – зазначає він. Настала черга вивезення останків князя Володимира і Ольги. Золотий пояс варяга Шимона, мощі святих, надзвичайно цінний уламок фрески «Очі невідомого святого» з Десятинної церкви були викрадені у 1940 році з Софійського музею».

Серед ікон, які потрапили у Росію, окрім київських, були з Чернігова, Галича, Переяслава. Давньоукраїнські реліквії

зберігались в Успенському соборі Московського Кремля, потім у Третьяковській галереї.

Ситуація з вивезенням і нищенням сакральних пам'яток Княжої доби дозволяє зрозуміти, як українську історію і культуру намагалися століттями фальшувати і на українській історії та культурі будували та будують власні вигадані, наголошує Богдан Зятік.

«У книзі ми постаралися охопити всі найцінніші сакральні пам'ятки. У нас під час дослідження виникло ще більше запитань щодо збереження окремих реліквій. Як, для прикладу, «Мономахова Богородиця», де вона зараз?»

«Поліська Богородиця» – у приватній колекції Ігора Гринівца (колишній народний депутат – ред.). Чому така святиня у приватній колекції? Чудотворна ікона св. Миколи Мокрого знаходиться в США і ми маємо досі лише чорно-білу її знімку. Чудотворна ікона «Успіння Богородиці» з Києво-Печерської лаври — чи вона збережена і взагалі, де вона? Ми в книзі наважились перейменувати, по суті, всі ті святині, які традиційне мистецтвознавство радянського періоду і російське затаврувало, як своє. Україні не 28 років, а наша історія як держави почалась з Київської Русі, з прийняття християнства у 988 році. Всі українські святині Княжої доби маємо популяризу-

вати, бо російська пропаганда робить своє», – наголошує Богдан Зятік.

Книжка написана українською та англійською мовами, щоб донести інформацію про українські сакральні пам'ятки Княжої доби до західного читача, щоб і він ознайомився з самотніми та унікальними іконописом Києва, який вирізняється золотополосими, світлоносними зображеннями Спаса, ангелів, Богородиці, що у київській богословській традиції була запроваджена ідея ототожнення Софії Премудрості з Богоматір'ю.

Дослідники наголошують, що у формуванні в Україні-Русі рідкісних форм християнської сакральної традиції важливу роль відіграло поєднання візантійської Сходу і католицького Заходу та елементів язичництва, яке довгий час у Княжій Україні співіснувало з християнством.

«Дуже прикро, що більшість українських святинь, мощей святих, останки князів, мініатюри, рукописи, здебільшого вивезені в Росію. Маємо заявляти про нашу культурну спадщину, бо ми тотально програємо на культурному фронті», зауважує Богдан Зятік.

У книзі показано велику християнську традицію України-Русі, пласт національної культури з XI століття, можна ознайомитись з історією Десятинної церкви, Успенського собору Києво-Печерської лаври, Софійського собору, їхньою архітектурою і оздобленням.

Львівські мистецтвознавці систематизували та інтерпретували лише частину з того великого пласту української культури Княжої України. Основна мета книжки, кажуть автори, це повернення українцям власної історії. І це маленька перемога на культурному фронті, яка ще й еднає українську церкву на основі спільних цінностей київської цивілізації.

Галина ТЕРЕЩУК
«Радіо Свобода», 07.10.2019

Інтер'єр Софійського собору, Київ

27 серпня 1856 року в селі Нагуєвичі на Львівщині народився Іван Якович Франко – видатний український письменник, поет, драматург, публіцист, видавець, філософ, соціолог, політолог, історик, економіст, громадський і політичний діяч.

Знакова постать української та світової культури. Справжній титан праці, який жив і творив в ім'я свого бездержавного – тоді – народу. Широ вірив у неминучість національного відродження, в те, що українці будуть господарями у «своєї хаті» і на «своєй полі», «у народів вільних колі».

У батьківській кузні пройшов народну школу, від матері успадкував душевність і теплоту, любов до народної пісні. Самотужки здобував освіту, бо в 9 років втратив батька, в 16 – матір.

У 1875-му став студентом філософського факультету Львівського університету. В університетські роки відбулося політичне і громадянське самовизначення Франка. Долучався до організації студентських гуртків, співпрацював із часописами, зокрема, «Друг», де від 1874 року почав друкувати вірші, оповідання, переклади. Навчання було перерване арештом у 1877 році за обвинуваченням у приналежності до таємної соціалістичної організації.

Друкована спадщина налічує 50 томів. І це лише третина написаного. Його доробок українською, німецькою, польською, російською, болгарською мовами, за приблизними оцінками, – кілька тисяч творів.

У ліричному доробку Франка – вірші особистого (збірки «3 вершин і низин» (1887), «Зів'яле листя» (1896), «Мій ізмаргад» (1898), «Із днів журби» (1900) та суспільно-політичного звучання («Каменярі» (1878), «Вічний революціонер» (1880), «Не пора, не пора...» (1880). З найбільшою силою поетичний талант розкрився у великих поемах, таких як «Панський жарт» (1887), «Смерть Каїна» (1889), «Іван Вишенський» (1900) та інших. Вершиною поетичної творчості стала поема «Мойсей» (1905), де за допомогою біблійного сюжету алегорично зображено піднесення українського народу на боротьбу за незалежність.

Письменницьку діяльність поєднував із науковою. Українські та зарубіжні часописи рясніли численними статтями, оглядами, нарисами з фольклористики, етнології, історії,

Іван Франко

філософії, літературної критики, соціології, економіки. У 1893-му захистив у Відні докторську дисертацію з філософії.

Вагомою була громадсько-політична діяльність Івана Франка. Студентом захоплювався ідеями соціалізму. Уявляв соціалістичне суспільство як самоврядну демократію – співдружність людей праці, засновану на господарській рівності, повній громадянській і політичній свободі, несумісній із державою. Однак не відкидав парламентаризм (представницьку демократію). Головною опорою такого суспільства мали стати загальнолюдські, а не класові цінності.

З часом через світоглядний перелом змінив погляди на вчення Карла Маркса. Вважав їх хибними, трактував як «формальну релігію, основану на догмах ненависти та класової боротьби». Втім його статті із критичним ставленням до антигуманних ідей «Комуністичного маніфесту» Маркса й Енгельса за радянських часів приховувалися. Наприклад, велика стаття «Що таке поступ», що теж ходила лише у Самвидаві. Про статтю і уривок з неї читайте у № 68 газети «Світ-інфо» (можете прочитати на сайті газети).

Довгі роки співпрацював з Михайлом Драгомановим. Листування із авторитетним, але неблагондійним для австрійської влади київським професором стала причиною першого арешту.

У 1894 році розпочалося знайомство і співробітництво із Михайлом Грушевським у Науковому товаристві імені Тараса Шевченка, яке завдяки цим діячам перетворилося на першу українську академію наук.

Співзасновник Русько-української радикальної партії (1890), її перший голова (до 1898-го) та ідеолог. Партійна програма-мінімум ставила за мету створення Галицької автономної області, програма-максимум – соборну Україну, яка б об'єднала всіх українців. Пізніше долучився до заснування Національно-демократичної партії (1899). Співпрацював з нею до 1904-го, після чого полишив активне політичне життя.

В останні роки багато хворів. Однак, відчуваючи обмеженість відведеного долею часу, працював ще інтенсивніше. «Сильна, уперта натура, яка цілою вийшла з житейського бою, – писав про нього Михайло Коцюбинський. – В своїй убогій хаті сидів він за столом босий і плів рибацькі сіті, як бідний апостол. Плів сіті й писав поему «Мойсей». Не знаю, чи попалася риба у його сіті, але душу мою він полонив своєю поемою».

Ще за життя здобув титули «галицького Шевченка», «великого Каменяра» та «українського Мойсея».

Він лише рік не дожив до Української революції 1917–1921 років, у ході якої 22 січня 1918 року було проголошено незалежність Української Народної Республіки.

Цікаві факти про Івана Франка

- Відзначався колосальною працездатністю. За 40 років активного творчого життя кожних два дні виходив новий твір письменника (вірш, новела, повість, роман, монографія тощо), щороку видавав 5-6 книжок. Став першим професійним українським письменником, який заробляв написаним.
- Навчаючись у гімназії, виявляв феноменальні здібності: міг майже дослівно переказати розповідь вчителів на заняттях. Тоді ж зібрав величезну бібліотеку з понад 500 томів. Був скромним і неговірким, сидів на останній парті, мало спілкувався з однолітками. У п'ятому класі гімназії під час уроків, які вважав нецікавими, читав Шекспіра в німецькому перекладі. Брався перекладати Гомера, Софокла, Горация, «Слово о полку Ігоревім».
- Пережив три арешти. Після другого (1880 р.) ледь не помер від голоду. За тиждень написав у готелі повість «На дні», на останній гроші відіслав її до Львова, а сам три дні жив на три центи, знайдені на березі річки.
- У 1893 р. захистив у Відні докторську дисертацію. Знав 14 мов. Писав твори не лише українською, а й польською, німецькою, іншими мовами. Перекладав українською із 48 мов, у тому числі східних. Сучасники називали його «академія в одній особі».
- Попри широку рекламований радянською критикою ярлик атеїста, Іван Франко залишався глибоко віруючою людиною. Хоча до церковних догм ставився критично. Виріс у побожній родині, досліджував Святе Письмо, співав при службі Божій, товаришував із галицькими священиками, мав приязні стосунки з митрополитом Андрієм Шептицьким. Його переклад біблійної «Книги Буття» досі залишається найбільш точним перекладом цієї частини Біблії українською мовою.
- Останні 7 років мав паралізовану праву руку, через що довелося писати лівою або диктувати твори помічникам.
- Помер 28 травня 1916 р. на чужих руках – сини були в армії, дочка в Києві, дружина в лікарні. Через бідність і нестачу грошей на окрему могилу ховали його в чужій вишіваній сорочці в «позичений» ямі на шість домовин. Лише через 10 років Франка перепоховали в окремій могилі.
- Номінувався на здобуття Нобелівської премії з літератури. У 1916 р. мала бути доповідь Нобелівському комітету про вагомість вкладу українця в літературу. Однак премію вручають восени і прижиттєво. Франко помер за кілька місяців до можливого тріумфу.
- Син Івана Франка Петро став одним із засновників «Пласту», а згодом – сотником Легіону УСС.

Пам'яті Дмитра Павличка

29 січня у Києві на 94-му році помер видатний український поет, політичний і громадський діяч Дмитро Павличко.

Він народився в селянській багатодітній родині. 28 вересня 1929 року в селі Стопачів, нині Косівський район Івано-Франківської області. Тоді, у міжвоєнний період, ці землі входили до складу Польської Республіки, тому за польським адміністративним поділом це був Коломийський повіт Станіславського воєводства.

Початкову освіту здобув у польськомовній школі в Яблунові, продовжив навчання в Коломийській гімназії, потім – у Яблунівській середній школі.

З осені 1945 року по літо 1946 року – ув'язнений за справою щодо звинувачення в належності до Української Повстанської Армії.

У 1953 році закінчив філологічний факультет Львівського університету. Завідував відділом поезії львівського журналу «Жовтень» (нині – «Дзвін»). Після переїзду до Києва працював у секретаріаті Спілки письменників України. У 1971 – 1978 рр. Павличко був редактором журналу «Всесвіт».

Перша збірка поезій «Любов і ненависть» з'явилася у 1953 році. Пізніше побачили світ багато його поетичних книг.

Дмитро Павличко – один із організаторів Народного Руху України, Демократичної партії України (очолював її), перший голова Товариства української мови ім. Т. Шевченка (1989 – 1990), трансформованого у нинішню «Просвіту».

У 1990 – 1994, 1998 – 1999, 2005 – 2006 роках депутат Верховної Ради України трьох скликань. Один з авторів Декларації про державний суверенітет України, ухваленої Верховною Радою 16 липня 1990 року.

На IV Всесвітньому форумі українців, що відбувся в Києві 18 – 20 серпня 2006 року, Дмитра Павличка було обрали Головою Української всесвітньої ко-

ординаційної ради, яку очолював по 2011 рік.

24 жовтня 2019 року було презентовано п'ятий і анонсовано вихід шостого (останнього) томів мемуарів «Дмитро Павличко. Спогади», видавництва «Ярослав Вал».

Дмитро Павличко був один з найвищих українських перекладачів. Перекладав з англійської, іспанської, італійської, французької, португальської, ідиш та багатьох слов'янських мов. Завдяки зусиллям Павличка вперше українською мовою з'явилося повне зібрання творів Шекспіра в шести томах (видання «Дніпро» 1986 рік). Своїми перекладами Павличко запропонував нове прочитання творів Данте, Петрарки, Мікеланджело, Марті, Гете, Гейне, Рільке, Ібсена, Івашкевича, багатьох інших письменників.

Захоплення Павличка сонетною формою вилилось у створення антології «Світовий сонет» (1983). У цій антології українською мовою були опубліковані великі добірки сонетів Данте, Мікеланджело, Шекспіра, Бодолера, Орсага, Янки Купали. Розширене видання антології, до якого крім перекладів увійшли й оригінальні сонети Павличка, з'явилося 2004 року у видавництві «Генеза» під назвою «Сонети».

Дмитро Павличко має великий доробок і як літературний критик. Найповнішим виданням літературно-критичних праць Павличка є двотомник «Літературознавство. Критика», виданий видавництвом «Основи» у 2007 році.

Павличко – дипломат. Від жовтня 1995 до травня 1998 року Павличко був Надзвичайним і Повноважним Послом України у Словацькій Республіці. Павличко був також Послом України в Республіці Польщі з весни 1999 року по лютий 2002 року. Завдяки його клопотанню в центрі Варшави у березні 2002 року було споруджено пам'ятник Тарасу Шевченку.

Державні нагороди. Державна премія України ім. Т. Шевченка (1977). Орден «За заслуги» III ст. (1977). Орден князя Ярослава Мудрого V ст. (1999). Звання Герой України з врученням ордена Держави (2004). Орден князя Ярослава Мудрого IV ст. (2009). Орден Свободи (2015).

Два кольори

Знаменита на весь світ пісня, що з'явилася 1964 року і яку на вірш Дмитра Павличка написав композитор Олександр Білаш.

Як я малим збирався
навесні
Піти у світ незнаними
шляхами,
Сорочку мати вишила мені
Червоними і чорними
Червоними і чорними
нитками.

Приспів:
Два кольори мої,
два кольори,
Оба на полотні,
в душі моїй оба,
Два кольори мої,
два кольори:
Червоне — то любов,
а чорне — то журба.

Мене водило в безвісті
життя,
Та я вертався на свої
пороги,
Переплелись,
як мамине шиття,
Щасливі і сумні мої,
Щасливі і сумні мої дороги.

Приспів
Мені війнула в очі сивина,
Та я нічого не везу додому,
Лиш згорточок старого
полотна
І вишите моє життя,
І вишите моє життя на ньому.
Приспів

Вірші з книги «Таємниця твого обличчя» (1998)

* * *
Моя любове, ти як Бог, –
Я вже не вірю, що ти є.
У безлічі земних тривог
Згубилося ім'я твоє.

Та я належу ще тобі,
Хоч сам від себе це таю,
Хоч не в молитві, а в клятві
Я силу згадую твою.

Жорстоко в правоті своїй
Невірство не суди моє.
З'явись, благослови, зігрій,
Якщо ти є, якщо ти є!

* * *
Де ждав я тебе, як свята
Натруджений жде чоловік,
Там птахи, дерева й звірята
Закохані в тебе навик.

Де запах твого волосся
Розквітнув, як синій без,
Там серце моє вознеслося
В сліпучі верхів'я небес.

Де я в молодому бентежжі
Під руками твоїми горів,
Там світять зоряні вежі
Найкращих моїх вечорів.

* * *
Зніми мені легенькою рукою
Сніжинку із брови,
а з серця – лід
Поважності, печалі, супокою,
Всього, що я надбав

за стільки літ.
Ні, не знімай,
бо в серці ворухнеться
Краси твоєї молоде жало;
Ту кригу я приклав,
як ніж, до серця,
Аби не так боліло і пекло.

* * *
Ти – як дощ. А я – мов явір.
Хочу листям тебе зловить.
Але в кроні, як сніг у уяві,
Крапельни твої – лиш мить.

Щоб листки мої, наче свічі,
Твоїм світлом засяяли в млі,
Ти повинна приходити двічі:
Спершу – з неба,
а вдруге – з землі.

* * *
Ніч була ясна, я стежками біг.
Стопи опікав кам'яний моріг.

Линула зоря на круті плаї,
Як метелика, я вліпмав її.

Під вікном твоїм
я відкрив кулак,
Показав зорю,
мов червоний мак.

Та не вийшла ти, тільки у вікні
Стала й знак дала –
геть іти мені.

Я назад помчав
темним пувіцем,
Біжачи крізь ніч,
плакав я тихцем.

Я в руці стискав,
наче бите скло,
Мертвої зорі неживе крило.

Ніч була ясна, я відкрив кулак,
Ах, моя рука –
мов червоний мак.

Михайло Коцюбинський – філоксерист

У червні 1892 року Михайло Коцюбинський прибув до села Каменчі Оргіївського повіту Бессарабської губернії. Там він приступив до роботи розвідувачем філоксери (тля, шкідник винограду) в партії Панаса Погибки. Оселився Коцюбинський в окремі кімнати, щоб мати можливість у вільний час готуватися на атестат зрілості. Це було йому необхідно для вступу в університет.

Розвідувачі та технічні працівники на філоксерних роботах працювали по 8 годин літньої пори: з 6-ї до 12-ї і з 16-ї до 18-ї або з 15-ї до 19-ї години. У свято розвідувачі відпочивали, а більшість розходила по різних окрешних селах та монастирях. У вільний час вони могли багато читати, одержували газети та журнали «Вестник Европы», «Киевская старина», «Зоря», «Діло», «Батьківщина». Розвідувачі жили своїм окремим життям від суспільства.

Більшість працівників філоксерних загонів були студенти-українці Харківського, Київського та Одеського університетів. Розмовляли вони між собою українською мовою. Між розвідувачами було чимало свідомих українців, що шукали шляхів до відродження України, прагнули нести освіту до всіх знедолених, сприяли їхній боротьбі за соціальні права. Одягались філоксеристи як селяни-українці.

Низка творів Михайла Коцюбинського молдавсько-бессарабського циклу, особливо «Для загальної добра», зображує реалії життя і трагедії молдаван-виногардарів.

У книзі «Спогади і розповіді про Михайла Коцюбинського» (вид. 2-е, доп., К. Дніпро, 1989 р.) на стор. 36 – 44 надруковані спогади експерта філоксерної партії в Молдавії Панаса Погибки, під керівництвом якого працював М. Коцюбинський у Бессарабії, а також заробітчан із філоксерних загонів – селян з Полтавщини, Чернігівщини, Поділля П. Ігнатенка, В. Кузьменка, В. Терещенка, С. Гавриленка та ін. З їхніх спогадів постають деталі роботи філоксеристів, моральний аспект так званої «турботи» уряду про виногардарів.

«Коли комісія приходила в село, розвідники уважно оглядали спочатку кожний 100-й, потім 50-й, 20-й і, нарешті, 10-й кущ винограду.

Якщо виявляли шкідника-філоксеру – біля зараженого винограду ставили прапорці. Тоді вже сюди ніхто не смів підходити. До заражених винограду цілими групами сходились бідняки-молдавани. Вони щось говорили, кричали. Ми не розуміли їхньої мови, але відчували їхнє горе. Дуже тяжкі картини доводилось нам бачити з Михайлом Михайловичем. У 1894 р. в Оргіїві молдавани повстали проти філоксерних комісій. Вони довідалися про такі випадки, коли в кущі винограду, які належали багачам, пускали вуглекислоту, а винограду бідноті викорчували, спалювали. Поліція розправлялася з повсталими...» (С. Гавриленко).

Про молодого М. Коцюбинського селяни-заробітчани згадували зі щирою любов'ю і повагою, адже Михайло Михайлович був завжди привітним, добрим, читав їм книги і газети, навчав грамоти неписьменних, критикував царський устрій, захоплював своєю вірою в краще майбутнє.

П. Ігнатенко, як і багато його односельців-заробітчан, потрапив на казенні роботи в Бессарабію. Про М. М. Коцюбинського – керівника їхньої артілі філоксерист писав: «Він був нам не як керівник, а як батько рідний. Коли ми вільні від праці, він нам читає лекції... Я був кравцем, і це мені дало змогу ще ближче познайомитися із Коцюбинським. Він замовив мені пошити чумарку із сірої люстри – двобортну, із застілками посеред грудей. І широкі штани. Його улюблений український одяг: чумарка, сорочка вишита, з стьошкою в комірі, штани широкі, смушева сива шапка...».

В. Терещенко згадував, коли він з товаришами їхав на роботу в Бессарабію через Ромни, то «...в гостинець Коцюбинському купили шовковий пояс червоний, котрим Коцюбинський дуже укривався, 9 ар[шин] голубої китайки на штани і 8 ар[шин] люстри на жупан».

Ось у такому одязі ми бачимо М. М. Коцюбинського на світлині, зробленій 1892 року в Бессарабії (він стоїть крайній праворуч).

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

Видатний український педагог народилася в селі Ковчин Куликівського району Чернігівщини. Ці матеріали надає для газети її постійний читач і автор, уродженець цього ж села, випускник сільської школи імені Л. П. Демолович Сергій Спунтай. Він багато років займається дослідженням життя Л. П. Демолович, вшануванням її пам'яті. Сергій Спунтай живе і працює в Києві, але не пориває зв'язків із земляками. Заступник голови Куликівського відділення Чернігівського земляцтва в Києві. Член Куликівської районної організації Національної спілки краєзнавців України, автор книг і численних публікацій про Л. П. Демолович. Йому слово.

* * *

Букварі Л. Демолович для дітей видавали впродовж 30 років (1926 – 1956) в Україні і протягом 15 років у Канаді (1950 – 1965). Букварі для дорослих виходили до 1963 р. Загальний наклад її підручників – більше 20 млн. примірників!

Та незважаючи на мільйонні тиражі цих видань, ім'я авторки букваря майже забулося. Тож нам, небайдужим землякам Л. Демолович, випала можливість і велика честь долучитися до збереження пам'яті та найширшої популяризації її імені й педагогічної спадщини.

Біографія Лідії Демолович

Лідія Платонівна Демолович народилася 14 (27) листопада 1869 р. в селі Ковчині на Чернігівщині в родині священика і законовчителя місцевої земської школи Платона Григоровича Демоловича.

Її дитячі роки минули в рідному селі. Після закінчення школи Лідія в 1885 р. вступила до Чернігівської жіночої гімназії, яку закінчила 1893

Лідія Платонівна Демолович

р. Педагогічний шлях почала в Количівці, де вчителювала протягом 1893 – 1901 рр., а потім до 1908 р. була вчителькою Ковчинської земської школи.

У 1909 р. Л. Демолович переїхала до Чернігова й викладала у школах міста.

Влітку 1909 р. Л. Демолович обвінчалася з Прокофієм Чмелем, котрий походив із заможних селян с. Количівки. У 1911 р. у них народився син Євген.

Демолович зосередила свої педагогічні інтереси на методиці навчання дітей у початковій школі. Вона створила буквар «Нумо читати!», який видавався у 1926 і 1929 рр. Продовженням букваря стала «Перша читанка» (1928 р.).

Після переїзду до Києва у 1927 р. Л. Демолович займалася методичною роботою. Вона співпрацювала з відомими педагогами того часу. Разом з О. Астрябом у 1928 р. уклала «Математичний задачник». У співавторстві з О. Музиченком упродовж 1930 – 1937 рр. було видано ряд букварів.

Демолович також створювала підручники для дорослих. Її «Буквар для шкіл грамоти» видавали з 1936 р. до 1963 р.

Вершиною науково-методичної діяльності Л. П. Демолович став авторський буквар 1938 р. До 1956 р. його видавали аж 19 разів! Загальний тираж склав понад 12 мільйонів примірників!

Букварна частина, розроблена Л. П. Демолович, стала основою українського букваря, який видавали в Канаді від початку 1950-х до 1965 р. (10 видань).

Під час нацистської окупації Києва Л. П. Демолович вела особистий щоденник, у якому розповідала про те, чому не змогла евакуюватися, про хаос у місті влітку-восени 1941 р. й перші дні окупації, трагедію Бабиного Яру, побутове життя киян.

Л. П. Демолович померла 20 березня 1943 р. на 74-му році життя в окупованому Києві. Авторку букваря поховали на Солом'янському кладовищі.

Увічнення пам'яті

Довгий час місце поховання авторки букваря вважалося

невідомим. Воно було знайдене на Солом'янському кладовищі Києва. онуком Лідії Платонівни, Олександром Чмелем, який мешкає в Петербурзі.

Земляки з Куликівщини і онук Демолович О. Чмель біля могили педагога

Влітку 2017 р. колишні випускники Ковчинської школи, члени Чернігівського земляцтва згуртувалися і зібрали кошти на спорудження надгробка. На могилі встановлено стелу з чорного граніту з портретом Лідії Платонівни і написом: «Лідія Демолович; 1869 – 1943; Авторка букваря».

З великою вдячністю згадує усіх жертводавців, хто долучився до збору коштів, – Куликівське відділення Чернігівського земляцтва, родина О. Чмеля з Петербурга, земляки з Куликівщини – Ігор Савицький, Наталія Халімон, Володимир Лузан, Катерина Тищенко, Володимир Чуня, Борис Чуня, Валентина Мельник, Ігор Мельник, Володимир Туш, Валентина Царик.

На батьківщині Л. Демолович, у с. Ковчині одна з вулиць у центрі села названа її ім'ям. У місцевому історико-краєзнавчому музеї зберігається кілька фотографій і буквар Л. Демолович.

27 січня 2010 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України ім'я Л. Демолович було присвоєно Ковчинській школі.

Дослідження методичного спадку Л. Демолович

Наталія Миколаївна Халімон, уродженка Ковчина, свого часу – директорка Ков-

чинської школи, потім кілька років була головою Куликівської селищної об'єднаної територіальної громади, а нині секретар селищної ради. Вона розпочала вивчення біографії й методичного спадку Лідії Демолович і фактично відновила її ім'я в сучасній педагогіці.

На початку 2015 р. Н. Халімон захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук на тему «Педагогічна і науково-методична діяльність Л. П. Демолович».

Книжки про Лідію Демолович

Сергій Спунтай і Наталія Халімон – автори книжок про Л. Демолович

«Учителем школа стоїть...» (2012 р.) – книжка про історію і вчителів Ковчинської школи. Біографія Л. Демолович, інформація про її науково-педагогічну діяльність, фотографії, копії документів, відомості про батька – П. Г. Демоловича.

«Лідія Платонівна Демолович», біобібліографічний покажчик (2017 р.).

«Лідія Платонівна Демолович. Біографія. Щоденникові записи. Фотографії». (2019 р.). Авторі дослідили родовід Л. Демолович, починаючи від кінця XVIII ст. Унікальними є щоденникові записи, які вперше опубліковані повністю. Представлені усі відомі на сьогодні фотографії Л. Демолович та членів її родини.

Було виготовлено також інформаційний плакат про життя і науково-методичну спадщину Л. Демолович. Плакат і книги передані до книгозбірень Чернігова, Ніжина, Києва, шкільних бібліотек Куликівського району.

Pdf-варіанти видань я можу надіслати на вашу електронну адресу; пишіть у приватних повідомленнях мені, Сергію Спунтаю.

Фотоархів

З учнями Ковчинської земської школи. 1900-1908 рр.

У школі ім. М. Коцюбинського (Чернігів). 1928 р.

Із сином Євгеном

Л. П. Демолович

БУКВАР

Л. П. Демолович

БУКВАР

Букварі Лідії Демолович

Іван Багряний: жертвність життя

Іван Багряний (справжнє ім'я: Лозов'яга Іван Павлович); 19.09.(02.10)1906, Охтирка, нині Сумська область – 25.08.1963, Новий Ульм, Німеччина), український прозаїк, поет, драматург, публіцист, журналіст, політичний і громадський діяч.

Народився в сім'ї муляра Павла Петровича Лозов'яги. Мати Євдокія Іванівна Кривуша походила із заможного селянського роду. У сім'ї, крім Івана, виховувалися також син Федір і дві дочки – Неоніла та Єлизавета.

Закінчив в Охтирці вищу початкову школу, вступив до технічної школи слюсарного ремесла, потім до Краснопілської школи художньо-керамічного профілю.

1925 року під псевдонімом *І. Полярний* власними силами видав в Охтирці невеличку збірку «Чорні силуети: П'ять оповідань». В оповіданнях описані враження від побаченого і пережитого автором під час поїздки Україною. Це переважно безраднісні реалістичні картини життя тогочасного суспільства.

1926 року вступив до Київського художнього інституту, якого через матеріальну скруту та упереджене ставлення керівництва закінчити не вдалося. Вступив до опозиційного літературного об'єднання МАРС, де зближився з письменниками Підмогильним, Плужником, Антоненком-Давидовичем, Косинкою, Осьмачкою. Активно працював і друкувався в журналах.

У 1920-х роках видав низку поетичних творів: збірку віршів «До меж заказаних», поеми «Монголія», «Вандея», «Газават», п'єсу «Бузок» про графоманів. У 1929 році на власний кошт видав віршовану поему «Ave Maria», яка майже миттєво була заборонена цензурою й вилучена з книгарень.

1930 року побачив світ історичний роман у віршах «Скелька», про повстання у XVIII ст. проти свавілля московських ченців монастиря.

16 квітня 1932 Івана заарештували в Харкові й звинуватили «у проведенні контрреволюційної агітації» за допомогою літературних творів. Пробув декілька місяців у камері одиночного ув'язнення у внутрішній тюрмі ГПУ. А 25 жовтня 1932 року його на три роки відправили до спецпоселень Далекого Сходу.

Перебував там у 1932 – 1937 роках. Утеча в Україну та арешт у дорозі, новий термін (3 роки) – тепер уже в таборі БАМТАБу.

16 червня 1938 року його знову арештовано, сидів у Харківській в'язниці УДБ – НКВС на Холодній горі. Йому висунули нове звинувачення – участь чи навіть керівництво у націоналістичній контрреволюційній організації. Хоч тривали довгі дні знущань та допитів, акт про закінчення слідства 26 березня 1939 року з висунутими проти нього обвинуваченнями І. Багряний не підписав. У постанові від 1 квітня 1940 року зазначено, що всі свідчення про контрреволюційну діяльність належать до 1928 – 1932 років, за що він уже був засуджений, а «...інших даних про антирадянську діяльність Багряного-Лозов'яги слідством не добуто». Хворий, знесиленний, Іван Багряний повернувся в Охтирку.

Автобіографічні подробиці про ці п'ять років життя – арешт, тортури, втечу із заслання й повернення на батьківщину – письменник відобразив у романі «Сад Гетсиманський».

Радянсько-німецька війна застала у 1941 році письменника в Охтирці. Він одразу пішов в українське підпілля, перемістився до Галичини. Багряний працював у референтурі пропаганди, писав пісні на патріотичні теми, статті різноманітного характеру, малював карикатури й плакати агітаційного призначення. Одночасно він брав участь у створенні Української Головної Визвольної Ради, розробці її програмових документів.

Не покинув літературної праці. 1944 року він написав один зі своїх найталановитіших творів роман «Тигролови».

1945 року Багряний емігрував до Німеччини. Написав брошуру – програмний для нього памфлет «Чому я не хочу вертатися до СРСР?»: політичну декларацію національної гідності й прав людини, яка пережила примусову репатріацію, насильство, тортури, приниження як колишній в'язень,

остарбайтер, полонений, позбавлений власного імені. Він логічно обґрунтував закономірність еміграції з Радянського Союзу.

1948 року Багряний заснував Українську революційно-демократичну партію і відтоді до самої смерті редагував газету «Українські вісті». Письменник був заступником президента УНР.

Похований у місті Новий Ульм. Дослідники творчості Івана Багряного відзначали унікальну здатність письменника до «кошмарного гротеску», неабиякого гумору серед відчаю, оптимізму – серед трагедії в глухій війні на величезних просторах євразійської імперії.

Теми творчості: Викриття системи більшовицького терору.

Показ жорстоких і підступних методів роботи каральних органів.

Розвінчання більшовицької системи господарювання і знущання з людей.

Розповідь про страждання українського народу у більшовицькому «раю».

Безкомпромісне і аргументоване викриття російського великодержавного шовінізму.

Звернення до історії і боротьба проти Росії.

Змалювання долі української людини у вирі Другої світової війни.

Віра в перемогу добра над злом.

Твори, опубліковані в еміграції: збірка «Золотий бумеранг» (1946); романи «Тигролови» (1944, друга редакція – 1946 – 1947), «Сад Гетсиманський» (1950), «Огненне коло» (1953), «Антон Біда – герой труда» (поетична сатира, 1956), «Буйний вітер» (1957), «Людина біжить над прірвою» (1965), п'єси: «Морітурі» (1947), «Генерал» (1944), «Розгром» (1948) та інші твори. Також численні оповідання, п'єси, повісті, статті, поеми, дитячі твори.

Висунення на Нобелівську премію з літератури. 1963 року філія Об'єднання демократичної української молоді в Чикаго розпочала акцію за надання Нобелівської премії з літератури Іванові Багряному, але раптова смерть письменника перешкодила офіційному висуненню його на цю нагороду. У Багряного були серйозні шанси на отримання Нобелівської премії, адже він написав два визначні романи про радянські табори: «Сад Гетсиманський» і «Тигролови», ще за двадцять років до написання Солженициним роману «Архіпелаг ГУЛАГ». Причому, романи Багряного вже були перекладені на іноземні мови, були відомі в Європі і Америці.

Товариство Української Мови – для України

В час пекельної війни з москалями просвітяни України невтомно воюють з ворогом у рядах Збройних Сил України та надають гуманітарну і моральну підтримку у своїх місцевостях. А часом вдається членам Товариства ще й описати страшні події в поезії чи прозі.

Недавно прийшла вістка від голови обласної «Просвіти» Херсону Олега Олексюка, що йому з дружиною вдалося вирватися з окупованого Херсону і опинитись в Івано-Франківську. Два нові видання: «Нариси з Історії Літературного Клубу «Елінг», та «Український Співак «Іван Бурлака», які вийшли до війни у Херсоні, вони переслали для ТУМ (США).

Голова обласної «Просвіти» Полтави Микола Кульчицький повідомив, що вже надруковано книжку «Григорій Кистастий». Відразу було передано кілька примірників до обласної бібліотеки ім. Котляревського та 780 примірників для всіх бібліотек області. Презентація видання плянується, коли буде можливо – «Як перестануть вимикати світло!» А в минулому 2022 році вдалося видати і розповсюдити книжку Людмили Шендрик: «Гетьман Пилип Орлик».

Хоч і як тяжко в теперішній час друкувати журнал чи газету, все ж з фінансовою поміччю ТУМ (США) в Чернігові виходять газети «Світ-інфо» щодва тижні та «Струна», в м. Дніпро друкується місячник «Бористен», а у Львові дво-місячник «Універсум».

Товариство Української Мови (США) плянує і далі надавати фінансову поміч осередкам «Просвіти» в Україні з поміччю української громади в діаспорі.

Слава Україні! Героям Слава!

Віра БОДНАРУК,
Голова Товариства Української Мови (США), професор

Книжки, газети й журнали, які друкувалися в Херсоні, Полтаві, Харкові, Чернігові, Дніпрі і Львові за підтримки ТУМ

ТУМ допомагає потерпілим від війни

Товариство Української Мови в США – одна з давніх і авторитетних громадських організацій українців закордоном. Очолює його професор Віра Боднарук, скарбником Товариства є її чоловік Богдан Боднарук. Це патріотичне подружжя є відомими діячами закордонного українства.

Товариство багато робить для збереження і розвитку українських традицій, мови, культури українців діаспори. Проводять цікаві патріотичні заходи, відзначають пам'ятні дати української історії.

Діяльність ТУМ має постійний зв'язок з Україною. Для допомоги нашій державі ТУМ залучає спонсорів. Відтак багато допомагає нашій освіті, літературі, мистецтву, книговидавництву, також стипендіями для студентів..

Нині ТУМ акцентує на допомозі Україні в її захисті державності, спротиву російській агресії. Виходить на представників вищої влади США з пропозиціями допомоги Україні.

Є і безпосередня допомога нашим потерпілим від війни. Щойно ТУМ (США) надало значну фінансову допомогу потерпілим від війни у нас на Чернігівщині. Це, насамперед, сім'ї загиблих і поранених захисників України, біженці, люди, у яких було зруйновано війною житло. Також надана допомога потерпілим від обстрілів і бомбардувань українській церкві і музею в Чернігові. Велика вдячність за це від чернігівців!

Відзнака імені Олесея Гончара

Журнал «Бористен», що виходить у місті Дніпро (головний редактор – письменник Фідель Сухоніс, представник Міжнародної Фундації імені Івана Багряного в Дніпрі) визначив лауреатів щорічної міжнародної Відзнаки імені Олесея Гончара – відомим діячам українства. Ось хто стали лауреатами.

Віра Боднарук (штат Флорида, США), професор, голова Міжнародної Фундації імені Івана Багряного і Товариства Української Мови (США) – за багаторічну діяльність у справі національного відродження в Україні та за її межами.

Ірина Ващук (м. Торонто, Канада) – за творчу і самовіддану працю на посаді голови Суспільної служби Світового конгресу українців.

Володимир Могучий (штат Нью-Джерсі, США) – за багаторічну меценатську діяльність на ниві світового українства.

Ірина Цюп'як (м. Дніпро, Україна) – за популяризацію творів Олесея Гончара та внесок у патріотичне виховання молоді.

Олена Молошна (м. Дніпро, Україна) – за формування місцевого самоврядування на європейських засадах.

Василь Колодій (м. Дніпро, Україна) – за самовіддану капеланську працю під час російсько-української війни.

Євген Безус (м. Верхньодніпровськ, Україна) – за плідну письменницьку творчість, спрямовану на виховання національної духовності.

ГО «Офіс на Банковій» (м. Київ, Україна) – за організацію ефективного громадянського спротиву в ході російсько-української війни 2014 – 2022 років.

Вільям Сомерсет Моєм
(25.01.1874, Париж – 16.12.1965, Сен-Жан-Кап-Ферра поблизу Ніцци, Франція) англійський прозаїк, драматург, літературний критик.

Його батько Роберт Ормонд Моєм походив з родини успішних британських правників, працював юристконсультом при британському посольстві у Франції. У сорокарічному віці він одружився з двадцятирічною Едіт Мері Снелл, з родини британського військовика.

Батьки за 18 років подружнього життя народили шестеро дітей, причому мати письменника померла під час останніх пологів. Народження Вільяма батьки спеціально спланували на території посольства, щоб дитина мала законні підстави говорити, що народилася на території Великої Британії. Втратив матір у восьмирічному віці, а батька у десятирічному.

До початку письменницької кар'єри Сомерсет Моєм відвідував Королівську школу в Кентенбері, потім вивчав літературу і філософію в Гайдельберзькому університеті. По закінченню навчання Моєм вже знав французьку, німецьку й італійську мови, окрім рідної англійської. Повернувшись до Лондона, він за порадою опікуна, свого дядька, вступив до Медичної школи. На старших курсах і під час практики, яку він проходив у бідних кварталах Лондона, медицина йому уже сподобалась, оскільки давала змогу ближче познайомитись з людською природою. Досвід, отриманий ним тут, став основою його літературного дебюту – роману «Ліза з Ламбета» (1897).

Сомерсет Моєм: майстер психологізму

У сорокарічному віці Сомерсет Моєм відчував себе втомленим життям і хотів змінити середовище. Нагодою для цього стала Перша світова війна. Він влаштувався водієм до санітарної частини, дислокованої у Франції. Свій роман «Тягар пристрастей людських» редагував під Дюнкерком, під час бойового затишшя.

Роботу водієм Сомерсет Моєм невдовзі змінив на службу у розвідці. Рік він провів у Швейцарії, де підірвав слабке здоров'я. Неприємності спонукали його вирушити у мандри Полінезії. Ця мандрівка наповнила його новими враженнями і натхненням, які письменник виклав у таких популярних оповіданнях як «Макінтош», «Доць», «Падіння Едварда Барнарда».

1917 року він отримав пропозицію від британської розвідки MI-5 відправитися з таємною місією до Петрограду. В Росії він готував аналітичні доповіді щодо інтелектуального стану російського суспільства. Моєму належить цікаве визначення перспектив еволюційно-демократичного поступу в Росії: «Шар культурних та освічених людей в російському суспільстві настільки тонкий і слабкий, що достатньо одного струсу і країна скотиться у варварство».

Після повернення до Англії на два роки усамітнівся в туберкульозному санаторії в Шотландії. Одужавши, Моєм відправився до Китаю. Цей круїз сповнив його новими враженнями і багатим матеріалом для творів. Загалом письменник зробив сім вояжів до Південно-Східної Азії.

1928 року письменник придбав віллу на Кап-Ферра (Французька Рів'єра) і жив на ній з невеликими перервами до самої смерті. Моєм помер від у французькому містечку Сен-Жан-Кап-Ферра поблизу Ніцци. Його прах розвіяли поблизу бібліотеки Королівської школи в Кентенбері.

Інтерес до літератури Сомерсет Моєм виявив з дитинства. Вже з раннього віку він багато і охоче читав. Свій перший роман написав у віці 23 років. Після цього створив декілька оповідань

і два романи, один з яких, «Місис Креддок» мав успіх.

Моєм спробував себе як драматург, оскільки вважав, що драматургічна форма більше підходить його перу. Зрештою його п'єси почали ставити і з цього часу вони мали незмінний успіх. Серед найвідоміших його п'єс «Леді Фредерік» (1907), «Хліби і риби» (1911), «Коло» (1921), «Шепі» (1933). Але автор був невдоволений режисерським свавіллям: часто його п'єси на сцені виглядали не так, як їх бачив сам драматург.

Порвавши з театром, він відправився у подорож Південними морями, під час якої написав кілька оповідань. Будучи уважним спостережником, вмів переплітаючи дійсні події з власною уявою, Сомерсет Моєм насичив твори глибоким психологізмом, вони вирізнялися несподіваною, часто трагічною кінцівкою. Ці оповідання чимось нагадують знамениті новели Стефана Цвейга, часто такі ж великі, по 20-30 сторінок, як маленькі повісті.

Одночасно Моєм почав писати і твори великого формату. Він написав у 1915 році роман «Тягар пристрастей людських», багато в чому автобіографічний. У 1919 році наступним став роман «Місяць і мідяки», про відомого художника Поля Гогена. Далі були написані романи «Візерунковий покрив» (1925), «П'ряники і ель» (1930).

1928 року вийшла його збірка «Ешенден, або Британський агент», що містила оповідання про секретного агента, який виконує завдання британської розвідки. Прототипом героя став сам письменник, якому також довелось виконувати таємні місії на дипломатичній службі.

1938 року письменник свої життєві погляди і спогади виклав у романі «Підсумовуючи». В цей час він продовжував писати й оповідання, які виходили друком у різних журналах. Останнім з його великих романів став «На вістрі бритви» (1944). Після цього письменник віддавав перевагу малій прозі, продовжуючи писати оповідання до 1962 року.

Як зазначав письменник, він не полубляв книг, написаних барвистими і складними метафорами і сам уникав писати в подібному стилі. Саме цій принципів простоті, яка робила його твори доступними всім читачам, він завдячує своєю великою популярністю.

Водночас, письменник наголошував на постійному самовдосконаленні, яким він займався до глибокої старості. Джерелом навчання для нього були твори ін-

ших літераторів, які постійно і у великій кількості він читав. Ще однією рисою його творчості був реалізм. Практично всі його твори містять автобіографічну складову: іноді приховану під іменем якогось персонажа, а часто і явну. Багатий досвід, отриманий Моємом в різних частинах світу, надавав його романам і оповіданням особливої правдивості і колориту. Треба відзначити також ефектний, чисто англійський гумор творів письменника.

Цитати Моєма

Говорить автор і герої його творів

Люди, одержимі любов'ю, стають сліпими і глухими до всього на світі, крім свого кохання. Вони так само не належать собі, як раби, прикуті до лав на галері.

Розгадка не має жодного сенсу, якщо ви не знайшли її самі.

З найглибшої давнини старі вселяють молодим, що вони розумніші, а на той час, як молоді починають розуміти, яка це нісенітниця, вони самі перетворюються на старих, і їм вигідно підтримувати цю помилку.

Егоїзм – це природна властивість людини. Ви вимагаєте безкорисливості від інших, але ж це жаллива претензія. Ви хочете, щоб вони пожертвували своїми бажаннями заради ваших. З якого дива?

Єдиний спосіб завойовувати серця – це уподібнювати себе тим, чію любов ми хочемо заслужити.

Згоден: у мене немає уяви, ні почуття гумору. Я звичайна практична людина і ясно бачу все лише в межах довжини власного носа. На щастя, він у мене досить великий.

Він відчував, що ніколи не подолає своєї пристрасті, але при цьому знає, що час лікує все.

Якби люди говорили тільки коли їм є що сказати, вони дуже скоро зовсім розучилися спілкуватися.

Я не думаю про минуле, значення має тільки вічне сьогодні.

Зіграти почуття можна лише після того, як подолаєш їх.

Люди безмежно загадкові. Одне безперечно, ти ні про кого нічого не знаєш.

На жаль, так завжди буває. Один любить, а другий дозволяє, щоб його любили.

Геніальність – не що інше, як нескінченна працездатність.

Хоч би скільки ми заперечували, але в глибині душі ми знаємо: все, що з нами трапилось, ми заслужили.

Люди ніколи не зізнаються, скільки вони заборгували.

Є величезна різниця між 25-річною дівчиною та заміжною жінкою того ж віку.

Ми, зрілі люди, і не підозрюємо, як нещадно, і до того ж безпомилково, судять про нас діти.

Легко бути приємними з тими, хто тобі байдужий.

Нема нічого болісного, ніж усім серцем любити людину і знати, що їй гірш ціна.

Деякі вважають за краще мати справу лише з винятками із загального правила.

Дурість людства така, що ним можна керувати словами.

Мені так набридло готуватися до життя – час нарешті почати жити.

Луїза Мей Олкотт (29.11.1832 – 06.03.1888), американська письменниця. Відома завдяки тетралогії романів «Маленькі жінки», «Хороші друзини», «Маленькі чоловіки», «Хлопчики Джо» – про дитинство та юність чотирьох сестер, базованій на власному досвіді дитинства. Романи

Луїза Олкотт і її «Маленькі жінки»

багато разів перевидавалися та стали класикою книжок для дітей та підлітків. За їх мотивами робилися сценічні та кінопостановки. Луїза була другою з чотирьох доньок письменника Еймуса Бронсона Олкотта і Еббі Мей. Батько був прихильником трансцендеталізму. Це напрям філософії, який вивчає те, що лежить за межами досвіду, що неможливо пізнати, зважаючи на досвід. Відомий у світі завдяки «американському трансцендеталізму» – групі нових ідей у літературі, релігії, культурі, філософії, які зародилися у Новій Англії (США) у першій половині XIX ст.

Сім'я Олкоттів походила з Нової Англії, але Луїза народилася у Філадельфії, штат Пенсильванія. Коли дівчинці було два роки, родина переїхала в Бостон, де Еймус Олкотт заснував експерименталь-

ну школу. Після кількох невдач зі школою, Олкотти переїхали в Конкорд, Массачусетс, де приєдналися до утопічного поселення, заснованого трансцендеталістами. Луїза отримувала освіту під керівництвом батька; значний вплив справляло на неї і коло батькових друзів. Ставши старшою, Луїза Олкотт стала послідовницею фемінізму.

Через скрутне положення родини вона рано почала працювати (гувернанткою, вчителькою, швеєю). З дитинства захоплюючись літературою, складала невеликі оповідання та казки, писала п'єси для домашнього театру. В 22 роки Луїза пише першу книгу «Байки про квіти», в яку увійшли оповідання для дітей.

В часи Громадянської війни служила медичною сестрою у воєнному шпиталі в Джорджтауні. В

1863 році в переробленому вигляді були видані її листи близьким зі шпиталю, – ця книга принесла першу, хоча й не надто широку, популярність.

В 1868 видається найбільш відома і популярна книга Олкотт – «Маленькі жінки» про дорослішання чотирьох дочок родини Марч: Мег (прообразом послужила старша сестра Луїзи Анна), Джо (автопортрет Луїзи), Бет (молодша сестра Елізабет) і Емі (наймолодша з сестер, Мей). Створена на прохання бостонського видавця Томаса Найлса написати «книгу для дівчаток». Успіх книги підштовхнув письменницю створити кілька пов'язаних з цим твором романів: продовження 1869 під назвою «Хороші друзини» про юність і шлюб сестер Марч; в 1871 видана також напівавтобіографічна «Маленькі чоло-

віки» про племінників письменниці; нарешті, в 1886 вийшла книга «Хлопці Джо». Крім того, багато з наступних оповідань і повістей Олкотт перегукуються з «Маленькими жінками».

На відміну від свого літературного альтер-его, Луїза Мей Олкотт ніколи не була в шлюбі.

В 1879, після смерті сестри Мей, письменниця взяла на виховання дворічну племінницю Луїзу Мей Нерікер, названу на честь тітки.

Пізніше Олкотт стала активною борчинєю за права жінок і була першою жінкою, що зареєструвалася для участі в виборах в Конкорді, Массачусетс.

Незважаючи на погіршення здоров'я, Олкотт продовжувала писати до самої смерті. Померла вона в Бостоні, від наслідків тривалого і невдалого лікування.

На сторінках нашої газети — знову королева світового детективу, англійська письменниця Агата Крісті. В нашій газеті в № 8 надрукована розповідь про письменницю, її творчість. А в № 12 її оповідання «Нещасний випадок». Ви це можете прочитати у названих номерах, на сайті газети «Світ-інфо», за адресою <http://svit11.wordpress.com>

І ось ще одне оповідання, в ньому діє улюблений герой авторки, знаменитий детектив Еркюль Пуаро.

Оповідання актуальне, адже й нині, втім, як і в минулі часи, серед певних довірливих людей популярні всілякі маги, екстрасенси, оракули, загадом мистика, яку не раз викричала письменниця.

Міс Кернабі глянула на обличчя Пуаро і видихнула:

— Пане Пуаро, сподіваюся, ви вибачите мене за те, що я вторглася у ваші володіння. Ви ще не забули мене?

Хазяїн офісу здивовано підняв брови, але очі його зблиснули кепкуванням.

— А, це ви! Одна з найбільш везучих злочинниць, яких я зустрічав у своєму житті.

— Пане Пуаро! Навіщо ви так говорите? Ви ж були добрим до мене... Ми з Емілією дуже часто згадували про вас, і коли про вас писали газети, ми завжди вирізали ці замітки для альбому. Ми навчили нашого пса нового трюку. Скажеш йому: «Помри за Еркюля Пуаро!» — і він відразу падає, як убитий, і лежить, поки не накажуть встати.

— Подякуйте йому від мого імені, — сказав Пуаро. — А що, Август такий самий розумник?

Міс Кернабі захоплено сплеснула руками:

— Він став таким розумним, таким розумним — розуміє буквально все! Якось у парку ми зупинилися поряд із дитячим візком, і раптом я відчуваю, що за повідок хтось смикає. Виявилось, що це Август хоче перекусити його. Ох, і розумник!

Пуаро глузливо зазначив:

— Мабуть, ваш Август теж не проти порушити закон.

Але міс Кернабі жарту не зрозуміла. Обличчя її затьмарилось.

— Пане Пуаро, якби ви знали, як я хвилююся... Мені навіть здається іноді, що я насправді злочинниця... Я дуже часто починаю будувати всякі плани.

— Що ще за плани?

— Найнеймовірніші. Скажімо, вчора до мене прийшла блискача ідея: як краще пограбувати поштове відділення. Вона прийшла до мене сама по собі, без моєї волі. Або ось ще: я придумала оригінальний спосіб проходження митного огляду без сплати мита. Думаю, що це чудовий і бездоганний спосіб.

— Охоче вірю, — сухо зазначив Пуаро.

— Так-так, — піддакувала міс Кернабі. — Але я дуже хвилююся, пане Пуаро. Ви ж знаєте, як суворо вихована — раніше мені таке й на думку не спадало. Напевно, через те, що в мене сила-силенна вільного часу, і з'являються всілякі думки. З леді Хогін я розпрощалася, а зараз мене взяла компаньйонкою одна літня леді. Обов'язки нескладні: пишу для неї листи, читаю їй уголки книги. Але ось біда: як тільки

починаю читати, вона негайно засинає, ну а я сиджу без діла й думаю. А диявол не дремає: бачить, що людина сидить без діла й підкидає їй всякі паскудні думки.

— Це так, — кивнув Пуаро.

— Днями я прочитала книгу, — продовжувала міс Кернабі, — і там пишуть, що в кожній людині дремають темні інстинкти. А потім ще було сказано, що потрібно розвивати здорові почуття і спонукання, щоб не дати проявитися поганим схильностям. Тому, власне, я і прийшла до вас.

— Говоріть, говоріть, — сказав Пуаро. — Я уважно вас слухаю.

— Так от, пане Пуаро, я думаю, якщо людина хоче жити цікаво, в цьому немає нічого поганого. А моє життя зараз — це суцільне животіння! У тій книзі було також написано: якщо людина не допомагає іншій людині в її біді, вона заслуговує всілякого осуду.

— Тобто хочете сказати, що я повинен узяти вас своєю помічницею? — прямо запитав Пуаро.

Міс Кернабі збентежено опустила очі.

— Я розумію, що нахабно — просити вас про це, але я пам'ятаю про вашу доброту...

Вона замовкла, і тільки очі її з німим благанням дивилися на Пуаро. Цієї миті вона була схожа на собаку, що віддано дивиться в очі хазяїну, коли той збирається на прогулянку.

— Що ж, тут є над чим подумати, — вимовив Пуаро із задумливим виглядом.

— Я, можливо, не надто розумна, — вела далі міс Кернабі, — проте вмю тримати язика за зубами і, якщо потрібно, добре прикидатися. А це при моїй роботі дуже цінна якість — інакше мене звільнили б. Я давно переконалася: чим безглуздіший вигляд маєш, тим краще до тебе ставляться.

Пуаро засміявся:

— Ви сама чарівність, мадемуазель.

— Ах, пане Пуаро, ваша доброта безмежна. Знаєте, я нещодавно отримала спадок... О, зовсім невеликий, але це дозволить нам із сестрою прожити безбідно, не турбуючись про чорний день.

— Треба подумати, де найкраще використати ваші таланти, — сказав Пуаро. — Можливо, у вас самої є міркування з цього приводу?

— Ви просто вгадуєте мої думки! — ахнула міс Кернабі. — У мене є одна подруга, доля якої мене дуже турбує, про це я і хотіла поговорити з вами... Вам, може, здасться, що в мене багата фантазія, але, повірте, тут щось криється...

— Говоріть, говоріть, мадемуазель.

— Отже, в мене є подруга, звать її Емелін Клег. У неї був чоловік, який жив на півночі Англії. Кілька років тому він помер, залишив їй великий спадок. Розумієте, дітей у них не було, після смерті чоловіка її стала пригноблювати самотність, і, подібно багатьом у її становищі, Емелін звернулася до релігії. Зрозуміло, віра може підбадьорити людину, підтримати її, відвернути від важких думок, але тільки віра істинна.

ліжках. Але, знаєте, пане Пуаро, я б не хотіла, щоб це сталося і з моєю подругою.

Пуаро помовчав декілька хвилин і нарешті промовив:

— Ви хоробра жінка, мадемуазель, і справді прекрасна актриса. Що ви скажете, якщо я запропоную вам виконати одне ризиковане доручення?

— Я буду просто щаслива!

— Але ризик дуже великий, — спохмурнів Пуаро. — Щоб ми змогли докопатися до істини, вам самій доведеться стати членом Великої Пастви. Але спочатку ви ма-

— Дорогий інспекторе, залиште це мені, якщо міфологія вища за ваше розуміння.

— Я відчуваю, дорогий Пуаро, — ще трохи, і ви самі організуєте секту, щось на кшталт такого: «Еркюль Пуаро розумний, і немає нікого на світі розумнішого за нього. Амінь».

III

— Яке чудове місце! — захоплено вигукнула міс Кернабі, піднявшись на пагорб і дивлячись навкруги.

Агата КРІСТІ

Отара Геріона

— Тобто ви хочете сказати, що вашу подругу заманили в одну з непристойних сект?

— Саме так! А називається вона «Паства Великого Пастира». Ця секта знаходиться в Девонширі, там дуже красиве місце біля моря. Туди всі прихильники секти і з'їжджаються, щоб на самоті, за їхніми словами, знайти спокій і просвітлення. А за пастира в них такий собі доктор Андерсен, з чуток — дуже красивий чоловік.

— І тому в нього в секті багато жінок, — зробив висновок Пуаро.

— На жаль, — зітхнула міс Кернабі, — так воно і є. Знаєте, мій батько теж був священиком і дуже красивим чоловіком. Я пам'ятаю, що прихожанки спеціально ходили в церкву, де він служив, аби тільки подивитися на нього.

— Як я розумію, більшість у секті цього Андерсена — жінки, — сказав Пуаро.

— Так, чоловіків там дуже мало, це або диваки, або маніяки. Усі кошти секти складаються з пожертвувань жінок.

— Ага, ось ми й підходимо до головного. На вашу думку, ця секта — суцільне обдурювання, а доктор Андерсен — типовий шахрай?

— Безумовно. Але я хвилююся ось чого. Емелін днями склала заповіт, де вказується, що в разі її смерті всі гроші переходять до фонду секти.

— Хтось запропонував їй це зробити?

— Гадаю, ні. Це було її власне рішення. Вона сказала мені, що Великий Пастир вселив у неї нову віру, вона пробудилася для нового життя, тому всі свої гроші заповідає секті. Я б не звернула на це уваги, якби не одна обставина...

— А саме?

— Річ у тому, що деякі жінки, які входять у секту, дуже заможні. І ось троє з таких заможних жінок, котрі склали заповіти на користь фонду секти, померли цього року.

— Тобто гроші отримала після їх смерті секта?

— Так.

— А як же родичі? Невже ніхто не подав позову?

— Річ у тому, пане Пуаро, — міс Кернабі зробила значущу паузу, — що в секті переважно самотні жінки, які не мають рідні.

Пуаро з розумінням похитав головою.

— Я усвідомлюю, як недобре підозрювати інших у злих намірах, — продовжувала міс Кернабі. — До того ж ці бідні жінки померли не в храмі на Зелених Пагорбах, а в себе вдома, у власних

ете поширити чутку, що отримали нещодавно великий спадок. Ви повинні зробити вигляд, ніби абсолютно розчарувалися в житті, втратили всяку мету. Коли говоритимете з подругою, засумнівайтеся — але дуже тонко — в тому, що її Великий Пастир дійсно великий. Скажіть, що ви взагалі не вірите в силу проповідей і таке інше. Наскільки я розумію, вона одразу захоче переконати вас і запропонує подивитися богослужіння на Зелених Пагорбах. Ви неохоче погодитесь, а вже потім проповіді доктора Андерсена вас шалено підкорять, і ви станете його вірним адептом. Ну, що, мадемуазель, до снаги вам така роль?

Міс Кернабі скромно посміхнулася:

— Сподіваюся, сер.

II

— Отже, друже, ви що-небудь розкопали для мене?

Старший інспектор Джеп розвів руками:

— Улов небагатий, — з гіркотою зізнався він. — Терпіти не можу цих релігійних фанатиків. Водять нещасних жінок за ніс без усякої совісті. Але тут, схоже, все чисто. Цей тип поводить бездоганно.

— Ну, а яке його минуле?

— Я відшукав його досьє. Навчався в Німеччині, міг стати пристойним хіміком, але його несподівано виключили з університету: хтось доніс, що його мати — єврейка. Це вивчав релігію різних країн, східні міфи і так далі, писав із цього приводу статті. Я намагався було прочитати одну — чорт ногу зламає.

— Схоже, він насправді фанатик своєї віри?

— Швидше за все.

— А жінки, про яких я вам говорив?

— Теж нічого надприродного. Міс Зверін була хвора на запалення легенів. Місис Ллойда померла від коліту. Леді Вестерн багато років страждала від туберкульозу. Ну, а міс Лі померла від захворювання на черевний тиф — вона заразилася ним на півночі Англії. Я думаю, що тут немає ніякого зв'язку між цими смертями і доктором Андерсеном. Мабуть, звичайна випадковість.

Пуаро в сумніві похитав головою.

— Та все ж, друже, мені цей пастир здається новоявленим велетнем Геріоном, у якого три голови. Ну а я, як у давньому міфі, повинен його перемогти.

Старший інспектор здивовано подивився на Пуаро.

— Що це ви, теж начиталися всяких міфів?

— А що я тобі казала, дорога Емі!

З невеликого пагорба, на якому сиділи подруги, було видно узбережжя моря. Море було блакитне, під ногами жовтіла трава, а земля і скелі червоніли у променях сонця, що заходило.

Замислившись, Клег прошепотіла:

— Червона земля — це земля надії. Тут можна знайти самоту...

— А яку дивовижну проповідь виголосив учора Пастир! — підхопила Емі Кернабі.

— А сьогодні увечері буде ще краща, адже починається свято Великої Пастви.

Велику, яскраво освітлену будівлю з білими стінами прихожани доктора Андерсена називали Священною обителлю. Тут і відзначалися свята секти.

Цього вечора в будівлі зібралися члени секти, одягнені в овечі шкури й сандалії, руки їхні були голі до плечей. У самому центрі великого залу на постаменті височіли над своєю паствою золотоволосий блакитноокий доктор Андерсен. У руках тримав позолочену пастушу палицю.

Настав момент, коли доктор підняв палицю і в тиші, що настала, голосно сказав:

— Де моя паства?

— Тут, о, Пастирю! — єдиним зітханням відгукнувся натовп.

— Наповніть серця свої благодатною радістю і святою молитвою. Сьогодні день радості. Вас чекає піднесена благодать.

— Радість увійшла до нас, — відгукнулися прихожани.

— Сум і горе зникли, немає більше болю. Тільки радість чекає на вас.

— Тільки радість, — відгукнувся натовп.

— Скільки облич у Великого Пастира?

— Три: золоте, срібне і мідне!

— А скільки тіл у пастви?

— Три: плоть, загибель і воскресіння!

— Як увійти до пастви?

— Через таїнство крові.

— Ви готові до таїнства?

— Готові, о, Пастирю!

— Зав'яжіть очі й витягніть уперед праву руку.

Шелест промайнув натовпом — усі зав'язували очі пригтованими задалегідь зеленими пов'язками. Міс Кернабі наслідувала загальний приклад.

Великий Пастир рушив уздовж вірян, що вишикувалися в шеренгу. Почулися викрики, шепіт, легкі стогони.

«Суцільне богохульство,

— вирішила про себе Емі.

Агата КРИСТІ

Отара Геріона

9 — Схоже, навколо мене одні істерички. Почекаємо, що буде далі».

Але ось доктор Андерсен підійшов і до неї. Він узяв міс Кернабі за руку, потримав деякий час, і тут вона відчула різкий біль.

— Радість принесла вам таїнство крові, — промовив Великий Пастир і рушив далі.

Міс Кернабі зняла пов'язку і потайки озирнулася. Сонце вже сідало, наставали сутінки. Вона вирішила піти, але це бажання несподівано змінилося веселощами, безмежне щастя опанувало нею. Піти? Навіщо, коли тут так добре! Вона сіла на землю. О, вона зовсім не самотня і не нещасна. Їй дано мрії — ось її щастя, у мріях вона нестримна!

Емі підняла руку, щоб усі, хто живе на землі, прислухалися до неї. Завтра вона запропонує світу те, що зробить його вільним і щасливим, і більше не буде воєн, убогості, голоду... Так, вона, Емі Кернабі, має сили перетворити світ! А зараз просто хоче відпочити...

Ноги й руки міс Кернабі безвільно розслабилися, і вона майже миттєво заснула... Таємничий, дивний світ сновидіння прийняв її.

Пробудження прийшло несподівано, як і сон. Емі відчула, як сильно затекли ноги, і взагалі лежати було дуже незручно. При світлі місяця міс Кернабі розглядала, що стрілки її наручного годинника показують за чверть десяту. Це її здивувало. Вона добре пам'ятала, що цього дня захід сонця мав бути в десять хвилин на дев'яту. Виходить, вона продишала тільки півтори з гаком години! Важко повірити, але це так.

IV

— Мої інструкції ви повинні виконувати точно, — сказав Пуаро міс Кернабі.

— Я готова, пане Пуаро. Може бути спокійні, я вас не підведу.

— Ви вже говорили, що бажаєте заповісти всі свої гроші секті?

— Так, я казала це самому Пастиреві, докторові Андерсену, — Емі іронічно посміхнулася. — Я розсипалася перед ним у вдячності за те, що він змінив мою душу і повернув мене в Храм істинної віри. Здається, я була дуже природною, до того ж і він — прекрасний актор. Слухаючи його, неможливо засумніватися в тому, що гроші для нього нічого не означають. Він говорить прибізно так: «Жертуйте від серця свого, а якщо вам нічого дати — не переживайте. Ви належите пастві, а Пастир поряд із вами».

Я сказала йому, що добре забув безпечна, а в недалекому майбутньому матиму ще більше грошей — мовляв, отримала великий спадок, хоча він ще юридично не оформлений, але я вже зараз хочу скласти заповіт, щоб після моєї смерті всі гроші перейшли секті, оскільки родичів у мене немає.

— Він прийняв ваш дар з артистичним благородством?

— Щось подібне до цього. Він був незворушний. Запевняв, що мені призначено довге життя, впродовж якого я зможу насолоджуватися духовними радощами на Зелених Пагорбах у його хра-

мі. О, він уміє говорити дуже проникливо!

— Ще б пак — кивнув Пуаро. — А що ви сказали йому стосовно свого здоров'я?

— Я згадала, що хворіла на туберкульоз, довго лікувалася і зараз почуваюся непогано.

— Чудово, мадемуазель! — А чому треба було говорити про туберкульоз? Я ж ніколи не хворіла на нього.

— Так треба для справи, — туманно відповів детектив. — А про подругу не забули сказати?

— Не забула. По великому секрету я йому натякнула, що, окрім спадку після смерті чоловіка, на Емелін чекає в декілька разів більший спадок від її тіточки.

— Чудово. Цим ми введемо місіс Клег з-під удару. А тим часом...

— Пане Пуаро, ви вважаєте, що Емелін і справді щось загрожує?

— Ось це я маю з'ясувати. І ще: чи не доводилося вам бачити в Зелених Пагорбах суб'єкта на ім'я Коул?

— Так, пане Пуаро, востаннє я дійсно зустріла там якогось Коула. Дуже дивний тип! Ходить у зелених шортах і їсть тільки сиру капусту.

— Отже, все йде, як належить. Залишається почекати осіннього свята пастви.

V

— Постривайте, міс Кернабі, прошу вас! — Коул наздогнав Емі і схопив її за руку. Очі його заблищали. — Сьогодні мені було дивовижне видіння.

Емі перевела дихання. Вона сильно побоювалася Коула, не знаючи, що про нього думати. Частенько його можна було сприйняти за божевільного.

— Це сталося, коли я вирішив зануритися в споглядання повноти життя. Тієї миті я раптом побачив...

Емі подумала, що ще однієї розповіді про любовні пригоди давніх шумерських богів вона не витерпить. Але цього разу сюжет був іншим.

— Я споглядав самого пророка Ілію! — Коул наблизився до міс Кернабі, розширивши очі. — Він спускався з небес у вогняній колісниці!

Емі перевела дихання. Із пророком Ілією — це вже трохи легше.

— Він спускався з небес, а внизу темніли жертovníки, багато жертovníків, — натхненно вів далі Коул, — і тут мені був голос: «Запам'ятовуй усе, що бачиш, і розкажи про це людям».

Замислившись, Коул замовк.

— А що ж було далі?

— Далі? Біля жертovníків вівтарів я побачив безліч дівчат, приречених на заклання. Це були голі дівки, безпорадні й беззахисні.

Коул облизав пересохлі від напруги губи. Міс Кернабі відчула, що шок її червоніють.

— Ну, а потім у небі з'явилися ворони Одіна. Вони зустрілися з воронами пророка Ілії і довго літали, описуючи кола. А потім ураж накинута на дівчат і стали викльовувати їм очі. Тут пролунали крики і стогони, а голос повторював: «Прийміть жертвопринесення! Сьогодні Єгова і Одін побра-

талися кров'ю». Після цього жерці вийняли жертovní ножі і...

Мимо проходив Ліпскомб, охоронець порядку в храмі на Зелених Пагорбах, ревний фанатик секти, і міс Кернабі з полегшенням кинулася до нього від Коула, на губах якого з'явилася садистська посмішка.

— Пробачте, ви не бачили тут мою брошку? Я її десь загубила...

Ліпскомб був грубий і невихований, жінок ненавидів усією душею. Він крізь зуби пробурмотів, що йому немає діла до чієїсь брошки і нічого шукати він не збирається. Але міс Кернабі не відставала від нього, поки Коул не залишився далеко позаду.

Тієї хвилини зі Священної обителі з'явився сам Пастир. Він ішов, ласкаво усміхаючись, і Емі, набравшись сміливості, запитала його, чи не вважає він поведінку Коула дивною.

Великий Пастир заспокійливо поклав руку на плече міс Кернабі й вимовив:

— У вашому серці страх — виженіть його! Полюбіть ближнього свого, і страх зникне.

— Але мені здається іноді, що Коул просто божевільний. Він розповідає про такі дивні видіння...

— Зрозуміло, його видіння дивні й недосконалі, — кивнув Великий Пастир, — але хто з нас може нахвалитися повною досконалістю? Настане час, коли Коулу явиться досконалість духу, як і будь-кому з нас. Треба тільки терпляче чекати обітваної години.

Емі зніяковіла і, почервонівши, запитала:

— А Ліпскомб? Чому він так грубо ставиться до жінок?

Ласкава усмішка знову осяяла обличчя Великого Пастира.

— Ліпскомб — це вірний сторожовий пес, — сказав він. — Нехай він невіглас і грубіян, зате відданий, як і належить псові.

І Великий Пастир велично рушив геть. Міс Кернабі побачила, що він покликав до себе Коула, по-батьківськи поклав йому на плече руку, щось сказав. Що ж, сподіватимемося, подумала Емі, що Великий Пастир хоч якось вплине на Коула, на теми його дивних видінь.

До осіннього свята пастви залишався всього тиждень.

Увечері, за день до свята, Еркуль Пуаро чекав міс Кернабі в невеликій кав'ярні в сусідньому із Зеленими Пагорбами містечку.

Привітавшись, Пуаро запитав:

— Скільки людей буде на святі?

— Гадаю, сто двадцять, — відповіла міс Кернабі. — Є й нові, їх прийматимуть у паству.

— Чудово. Ви, звичайно, знаєте, що вам робити.

Емі Кернабі промовчала. Пуаро чекав відповіді. Нарешті вона мовила, встаючи із-за столика:

— Я нічого не робитиму, пане Пуаро.

Детектив здивовано втупився на неї.

— Ви хотіли, щоб я стежила за нашим добрим Пастирем, — істерично підвищуючи голос, продовжувала Емі, — але ви прорахувалися. Доктор Андерсен — дивовижна людина. Він — Великий Пастир, а я — лише одна з його пастви. Він кличе людей до добра і світла, мої душа й тіло нале-

жать йому! Прощайте, пане Пуаро. Не тривожтеся, я сама заплачу за чай.

Поклавши гроші на стіл, Емі гордо пішла. Пуаро так замислився, що офіціантові довелося двічі озиватися до нього, перш ніж детектив збавну, що йому подають рахунок. Пуаро розрахувався і, встаючи, помітив чийсь уважний погляд із-за столика навпроти.

VI

У Священній обителі знову зібралася паства. Ритуал повторився, як і раніше.

— Ви готові до таїнства?

— Готові, о Пастирю!

— Зав'яжіть очі й витягніть уперед праву руку.

Великий Пастир, шелестівши своїм зеленим одягом, рушив уздовж рядів вірян. Фанатичний ясновидець Коул голосно закричав від захвату — це голка Пастира встромилася в його руку, витягнута вперед.

Великий Пастир зробив крок до Емі Кернабі. Він стиснув її руку, і раптом міс Кернабі почула шум і метушню. Вона скинула пов'язку. На її очах керівник секти намагався вирватися з рук Коула і ще одного вірянина, нещодавно прийнятого до пастви.

— Докторе Андерсен, ви заарештовані, — звичним професійним тоном заявив Коул. — У мене є ордер на ваш арешт. Маю вас попередити, що все, що ви скажете, може бути використано в суді проти вас.

Паства отетеріла. Хтось крикнув:

— Це поліцейські? Вони хочуть забрати нашого Пастира!

Натовп захвилювався, почулися обурені вигуки, але інспектор поліції Коул холоднокровно підняв шприц для ін'єкцій, що випав із рук Великого Пастира, й обережно сховав його в портфель.

VII

— Це моя хоробра помічниця, — представив Еркуль Пуаро міс Кернабі старшому інспекторові Джеппу. — Прошу привітати.

— Бездоганна робота, міс, чесне слово, бездоганна, — з повагою похитав головою старший інспектор. — Ви дуже нам допомогли, адже цього монстра не так просто було знешкодити.

— Ну, що ви! — Видно було, що міс Кернабі невіковіла. — Ви занадто добрі до мене. А я увесь час боялася припуститися помилки, хоча й зовсім вжилася в роль. Знаєте, мені іноді здавалося, що я дійсно вірю у Великого Пастира.

— Тому вам і вдалося обвести цю людину навколо пальця, — мовив Джепп. — У вас природний акторський дар. Досі нікому не вдалося впливати на чому-небудь цього насторожника, адже він завжди був насторожі.

— А пам'ятаєте ту жахливу зустріч у кав'ярні? — звернулася Емі до Пуаро. — Я, було, розгубилася, але зважилася на експромт.

— Це був краший у світі експромт! — захоплено сказав Пуаро. — Я і сам спочатку розгубився, трохи не подумав, що ви з'їхали з глузду.

— Та я ж не знала, що робити. Там навпроти є дзеркало, і ось я побачила в ньому, що за сусіднім столиком сидить Ліпскомб. Він явно прислухався до нашої розмови. Я не знала, випадково він тут чи ні, ось і довелося розіграти невелику сценку. Я вірила, що ви здогадаєтеся, що за цим криється.

— Я все зрозумів, коли помітив Ліпскомба, — він просто свердлив мене очима. Потім, коли він вийшов із кав'ярні, я організував за ним стеження. З'ясувалося, що він із Зелених Пагорбів.

— А що було в шприці? Щось небезпечне? — запитала Емі.

Пуаро спохмурнів.

— Мадемуазель, — тихо сказав він, — доктор Андерсен — холоднокровний і винахідливий убивця. Він давно займається бактеріологічними дослідженнями у своїй лабораторії в Шеффільді. Він вирощує там різні штами бацил. На святах пастви він робив людям ін'єкції гашишу, невеликі дози, але вони викликали щедри галюцинації і надмірну радість. Через те багато хто і прагнув до його секти...

Замислившись, Пуаро замовк і через хвилину продовжував:

— Більшість самотніх жінок заповідали свої кошти на користь секти — на знак вдячності. Ну, а потім вони помирилися — у власних будинках і на власних ліжках. Спробую розповісти, як це йому вдавалося, хоча моє знання в бактеріології дуже малі. Фахівці вважають, що можна посилити вірулентність будь-якої бактерії. Скажімо, бацilli кишкової палички викликають запалення товстих кишків, навіть якщо людина практично здорова.

Можна ввести в організм людину бацilli тифу або пневмококів, і через якийсь час людина починає хворіти на висипний тиф або крупозне запалення легень. Результат, як правило, летальний. А є ще така бацilla, називається туберкулін. Якщо людина перехворіла колись на туберкульоз, вона викликає рецидив хвороби. Розумієте? Людина здорова від цього не захворіє, а ось у тієї, що вилікувалася від туберкульозу, хвороба знову розвинеться. Ось і виходило, що паства нашого Пастира помирала від найприродніших хвороб. І ніяких підозр.

Окрім цього, маю гадку, що доктор Андерсен винайшов своєрідний каталізатор для розвитку хвороботворних бацил.

— Та це просто справжній диявол! — вигукнула міс Кернабі.

Пуаро вів далі:

— Пам'ятаєте, я попросив вас сказати докторові Андерсену, що ви колись хворіли на туберкульоз? Так от: у шприці доктора, коли його заарештували, виявили палички Коха, бацilli туберкульозу. Оскільки ви абсолютно здорова, ці бацilli вам не зашкодили б анітрохи. Я тому і просив вас, щоб ви сказали про туберкульоз гострої форми — щоб він не вибрав часом іншу бацилу.

— Але чи вистачить доказів для суду над ним?!

— О! — сказав Джепп. — Більш ніж достатньо. Адже ми ще виявили його секретну лабораторію, і там цих хвороботворних штамів аж занадто.

— Гадаю, — сумно сказав Пуаро, — що це вбивця з великим стажем. До речі, з'ясувалося, що з університету його виключили за садизм, а історію з матір'ю-еврейкою він вигадав, щоб викликати до себе співчуття.

Емі Кернабі зітхнула.

— Що таке? — стрепенувся Еркуль Пуаро.

— Та ось, згадала я про свої сни — тоді, під час першого свята на Зелених Пагорбах. Повірте, я справді бачила, що змінила весь світ — і немає більше голоду, воєн, хвороб.

— Мадемуазель, — галантно схилив голову Пуаро, — це був найкраший у світі сон.

Петро Антоненко, «Вечірнє танго»

Петро Антоненко

ВЕЧІРНЄ
ТАНГО

Щойно в Чернігові вийшла друком ця книга прози і поезії. Це четверта книга автора. Всі видані в Чернігові. У 1994 році – книга прози «Бабине літо». А 2001 році – книга «Свіча», до якої увійшли твори з першої книги, повість «Вересень» і поезії

(це Частина перша цього видання). У 2017 році вийшла книга «Стріла», яка повністю відтворила книгу «Свіча», а також додано іншу прозу і поезії (це Частина перша і друга цього видання).

Далі в книзі «Вечірнє танго» йдуть нові твори, написані в останні роки. П'єса «Вечірнє танго» написана в грудні 2017 року, оповідання «Палац» – у 2019 році. Досі вони були надруковані лише в газеті «Струна» (відповідно у номерах 10 і 8, можна прочитати на сайті газети «Світ-інфо», за адресою <http://svit11.wordpress.com>). Взагалі ще не друкувалися есе «Листи незнайомці» і цикл віршів «Наше літо» (14

поезій). Серед друкованого вперше також оповідання, вірші, бардівські пісні автора. Книга видана в обласному видавництві «Десна» в гарному поліграфічному оформленні.

Автор безкоштовно передав понад пів сотні книг на обласну і Чернігівську центральну міську бібліотеку, а також всім сільським бібліотекам рідного Куликівського району (нині громади). Книги будуть також продаватися на запланованих кількох презентаціях видання.

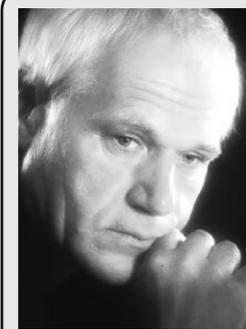
Також книга «Вечірнє танго» надійшла у продаж в Чернігівський Культурно-мистецький центр «Інтермеццо» (вул. Шевченка, 9).

Продається вона значно дешевше собівартості, а 20% виручки за книгу передається на допомогу нашій армії.

На першій сторінці обкладинки – Перемишль (Польща), Палац Любомирських, пам'ятка історії та архітектури. Нині – один з корпусів Університету Перемишля. Фото автора.

Книгу також розміщено в електронному варіанті в Інтернеті. Звичайно, ліпше читати саму книгу, в «живому вигляді». Та для знайомства і для тих, хто не зможе купити книгу, кому її не вистачить, хоча б так.

Ось посилання на книгу в Інтернеті: <https://issuu.com/sergiykordyk/docs/>

Довідка
про автора.

Антоненко Петро Якович народився 24 червня 1948 року в селі Авдіївка Куликівського району Чернігівщини. Працював робітником, служив в армії. Закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Шевченка. Понад 40 років працював журналістом у районній, обласній і всеукраїнській газетах. Зараз – засновник і редактор Чернігівських обласних газет: «Світ-інфо» (загальносуспільна, виходить з лютого 2012 року) і «Струна» (літературно-мистецька, виходить з листопада 2020 року). Лауреат обласної літературно-мистецької премії імені М. Коцюбинського.

Листи незнайомці
Роман Роману

У Андре Моруа є «Листи незнайомці». У Цвейга – «Лист незнайомки». Може, це спроба чогось подібного?

Це фрагменти цього есе.

Я повністю відстав від нашої сучасної літератури. Одну модну авторку кинув читати на перших же матюках. Те ж саме і ще одного дуже модного – після першого ж живописання обльованої профури, котра лежить гола на балконі під розвішаними її ліфчиком і трусами. Може, я натрапляв не на ті твори?

Але ось дивлюся на полиці бібліотеки нові видання. Збірник оповідань. 11 авторів. Правильніше – авторок. Бо при всій фемінізації нашої та й зарубіжної літератури, тут уже рекорд – 11:0 на користь жінок, авторок. І начебто не побачив, що це «жіноча збірка», ні, звичайно. В анотації «скромно» сказано, що це твори «кращих українських авторів». Жодного імені не знаю. Значить, відстаю безнадійно.

Ось ще один збірник. Щодо авторів – 23 жінки, 6 чоловіків. Майже повна фемінізація! Якщо років 100 тому на 10 авторів було дві чи жінки серед класиків – Леся Українка, Марко Вовчок, Ольга Кобилянська (можна ще згадати якісь імена), то нині серед новітніх класиків на 10 авторів 6 чи 7 жінок. Досить глянути на полиці нових видань. Чи то мужчини спилися, чи атрофувалися розумово, чи не всі автори є авторками. Допускаю, що комусь з жіночок «їхні» книжки «пишуть» своїми грішми багатенькі чоловіки чи коханці.

А ще ось таке явище, коли літератор за якісь 10 років видає 10 чи 15 книг. На зустрічі зі студентами один модний нині автор похвалився, що видав – на той момент – понад 30 книг. На що почув цікаву репліку із залу: «А Гоголь – сім». Я не проти видань, якщо людині пишеться. Головне, щоб це не було «нетримання слів»: по 2 – 3 книги на рік.

Увечері вкотре дивився, переглядав на YouTube, спектакль «Дерева вмирають стоячи». Це «моя» Іспанія. Автор – Алехандро Касона (1903 – 1965), відомий іспанський драматург ХХ століття. А та п'єса – краща у нього, написана у 1949 році і тоді ж вперше поставлена в столиці Аргентини (ще одна моя вічна любов) Буенос-Айресі. Відтоді вона обійшла театри світу.

Переповідати виставу марно. Але я про саму зав'язку напруженого оди-

жету. Дівчина у відчай хоче покінчити самогубством, прийняти смертельну дозу снодійного. Вона поки що лежить на підлозі дешевого убогого готельного номера, де мешкає, лежить, навіть не зачинивши двері. І раптом, розплющивши очі, бачить поруч букет чудових троянд. Хтось його непомітно заніс і поклав біля неї. А в букеті – записка. Одне-єдине слово «Завтра». І додана адреса, куди вона може прийти завтра, якщо сьогодні подолає свій розпач. Вона приходить. І в її житті, в якому, здавалося б, присутні «пізно» «все», «шкода», настає Завтра, де вона, виявляється, потрібна не лише собі, а й іншим. Друге життя, насправді – інше життя.

В'яз – дерево, дуже чутливе до чистоти довкілля, екології. В моєму селі ці дерева ще ростуть. Цей в'яз – у моєму дворі, я посадив його, коли мені було 7 років.

«Як не сумно в цьому незрозумілому світі, він все ж прекрасний». (Бунін).

«Коли часто говорять про минуле, значить, воно проминуло». (Ремарк).

Яка геніальна фраза в романі Болеслава Пруса «Лялька»: «Щастя кожен носить в собі».

Мені сьогодні чомусь ніхто ні в чому не вірив. Може, треба було б сказати щось таке, щоб або зовсім не повірили, або (парадокс) раптом повірили всьому?

Телефон – це дубофон, дубовий ерзац спілкування. Є псевдо і для мобільного телефона: «дебільний».

Чудовий роман Цвейга «Нетерпіння серця». Цікавий психологічний твір про неймовірне кохання дівчини-інваліда до світського красеня-офіцера.

Щодо одного з сучасних авторів, не можу второпати, нащо оця стилізація під народну мову, її так зване «відтворення»? Це коли сільський дід, персонаж оповідання, говорить, скажімо, ось так: «Чолов'єк суцєство азартнее. Поезда, самолоти, машини придумали чолові'єкі. Жонка тоже азартна. Однак, весь ейо азарт направлений на чєлов'єка і сем'ю.» Або ось це: «Ух!» – каже гріб, коли вілазіт із землею.

Я прекрасно знаю цю поліську говірку, хоч у отому творі, здається, не Чернігівщина, але у нас це є також. Сам нею говорив до 19-ти років. Але коли почав писати прозу, то щодо оповідань з життя свого села, розумів, що це не документалістика, а художній твір, проза. І

нема чого гратися, «відтворюючи» наші дифтонги «куань», «вуал», «лієс», «сієно», замість «кїнь, віл, ліс, сіно» або діалектизми. До речі, щодо останніх. Якось я почав складати словничок слів, які вживаються лише у моєму селі і їх не зрозуміють уже в сусідньому. Назбирався з десяток. А в сусідніх селах є свої такі слівця. Так от, дійсно герої моєї прози говорять інакше, ніж їхні сільські прототипи. Але це ж типізація. І зрозуміло, в моїй прозі є свої мова моїх земляків. Але їхня українська сутність передається, має передаватися, не такими примітивними способами, які просто «короблять» зір і сприйняття мало не в кожному абзаці.

Вкотре дивлюся польський фільм «Панні з Вілько» Анджея Вайди, за повістю Ярослава Івашкевича, однією з тих книг, які прочитав із захопленням. Яка тонка, філософська повість! Як гарно грають знаменитий Даніель Ольбрихський і відомі польські акторки, у тому числі дружина Вайди Крістіна Захватович, а також Майя Коморовська, Анна Сенюк, Станіслава Целінська, французенка Крістіна Паскаль.

«Він не міг не бачитися з нею і не міг бачитися».

Займався найкращою у світі справою – доглядом за своїм садом у селі. І саме там сьогодні зародилася моя нова п'єса. Ось фраза з неї: «Якщо у жінки є собака, у неї нема чоловіка; якщо у жінки є чоловік, у неї є собака».

І я думаю. «Я думаю. Я просто думаю» – каже сільський філософ Фабіан у видатному фільмі Івана Миколайчука «Вавилон ХХ», де Іван – режисер, сценарист, виконавець цієї головної ролі, зробив музичний ряд.

Мабуть, краще я почитаю. Не-чуй-Левицький, Доленга-Мостович, Набоков, Джек Лондон (досі не прочитав «Мартін Іден»). Давно хочу перечитати «Собор», адже я дивився на сам Собор півтора роки у «південному місті з абрикосами й акаціями», коли служив там в армії. У Марії Конопницької, класика польської літератури, є чудова повість-казка «Про гномиків і сирітку Марисю». Коли читав спершу сам, потім доньці. А ще – Карел Чапек, Честертон. Етель Ліліан Войнич, «Зніми взуття твоє». Флобер, «Мадам Боварі». Ремарк, «Три товариші». Англія, 18 століття, Франція 19-те, Німеччина 20-те.

Я прочитав цю звичайнісіньку новелу Д., яка викликала хвилю захоплення коментаторів, котрі, видно, мало що читали еротичного. Натомість, зараз, миттєво, назву з пів десятка речей. Ще у 20 років, в армії, я прочитав книгу «Три влечення», Юрія Рюрікова. Роман Хемінгуей «По кому подзвін», сцена Джордана

з іспанською дівчиною. Вставна новела – щоденник донського офіцера з «Тихого Дону» Шолохова. Чимало середньовічної літератури, про яку воздыхателі модного Д., видно, й не чули. Ще можна було б згадати знаменитий «Декамерон» Бокаччо (14 століття), дещо подібне одній з європейських королев. Врешті, арабський фольклор «Тисяча і одна ніч», деякі інші доволі фривольні тексти, у тому числі давні українські.

Та ось вам і наша література, той таки роман Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля». Видана ще на початку 90-х чудова збірка еротичної прози українських класиків «Український Декамерон», за якою Олег Бійма зняв 10-серійний еротичний серіал «Острів любові», 10 окремих фільмів. Тоді, в середині 90-х, ці фільми показували по телебаченню о 2 годині ночі. Врешті, блискачка книга новел Буніна «Темные аллеи».

Щодо чудової цнотливої української секс-еротики. Я згадав Олега Бійму, його перший український еротичний серіал, ще 1995 – 1996 років. Ось що саме екранізовано, як було сказано, «за сюжетами», тобто творами про любов наших письменників. «Острів любові», Олександр Олесь. «Сон», Марко Вовчок. «Природа», Ольга Кобилянська. «Вирок», Марко Черемшина. «Кишенька», Іван Франко. «Дияволиця», Гнат Хоткевич. «Поєдинок», Михайло Коцюбинський. «Заручини», Володимир Винниченко. «Наречена», Могиланський. І з сучасних авторів – «Блуд», Євген Гуцало.

Бійма лише в одному 1993 році зняв дві сильні екранізації по романах Івана Франка «Пастка» (5 серій), «Злочин з багатьма невідомими» (7 серій). Перший фільм – по роману «Перехресні стежки», який я прочитав, за порадою нашої сільської бібліотекарки, у 16 років і який мене просто вразив. Другий – по роману «Основи суспільності», теж цікавому. В першому фільмі в головних ролях – Богдан Ступка, Анастолій Хостікоєв, Ольга Сумська (а наприкінці кожної серії аж на кілька хвилин якась неземна музика Володимира Гронського). В другому – Олексій Богданович. Зінаїда Дехтярьова.

Та й це не все. Ось ще фільми – екранізації Біймою таких п'єс: 1988 – «Блакитна троянда», Леся Українка; 1990 – «Чорна пантера та Білий ведмідь» та 1991 – «Гріх», обидві – Винниченко. І нарешті справжня еротика – фільм 1998 року «Пристрасть» (3 серії), за повістю Марка Вовчка «Павло Чернокріл». У головних ролях – незабутній Сергій Романюк і зовсім тоді молода, красуня Світлана Прус, родом з Прилук. Там ще грає Костянтин Степанков. Зйомки йшли в Качанівці.

На одному-єдиному прикладі екранізації Олега Бійми хочу сказати, що почитателям нинішніх новомодних письменників, тим, хто мліє від звичайного етюд Д., варто б,

не кажучи про інше, почитати хоча б ту ж таки українську класику.

З нового роману. «Він був одружений так, як вона була заміжня. Вона була заміжня так, як він був одружений».

Варшава, Старе Місто, Stare Miasto, – це щось неймовірне. Бродив там годинами: екскурсія в Королівський палац, милувався Віслою, заходив у храми, слухав музикантів, дивився картини вуличних художників.

Казки Андерсена я читаю і зараз, перечитую, як і все інше. Є письменники, які діють магічно-заколююче при нинішніх житейських колотнечах і суспільних неврозах. У мене це – Андерсен, Екзюпері, О. Генрі, Мопассан (романи), Агата Крісті (як не дивно), Чехов (п'єси), Марк Твен, Джером (не лише про трьох у човні, а загалом), Чапек, ще дехто. Відкриваєш на будь-якій сторінці і заспокоюєшся від суєти.

2019 – 2020 рр.

Вірші до Роману Роману

* * *

Пізніх ранетів краса первозданна.
Пізня любов як омани замана.

Яблуні квіт завесніє нам знов,
лиш одцвітає ця дивна любов.

Снігом завіє її і сади,
й не повернутися, мабуть, туди.

Та хоч оманю так облечусь,
яблуні цвіту ізнов помолюсь.

* * *

Ходімо на ріку,
ми знов туди не підем,
і вкотре пропливе
без нас її вода.
Ходімо у сади,
туди ми теж не підем,
і прошумлять без нас
п'янки вітри в садах.

Ходімо в нікуди,
в нікуди – найпростіше,
не забукаєш там
в казковому житті.
В «нікудах» – благодать,
там жити спокійніше,
І там і ти, і я,
обоє – в самоті.

* * *

Я закохався у чарівну відьму,
так схожу трохи чимось на тебе.
Кажу їй: «На мітлі разом поїдьмо».
Вона ж курнула в небо голубе.

Помчався я услід, як ненормальний,
за хвіст ловив, як рибку золоту.
...Прокинувся – аж сам лежу у спальні,
і відьма-рибка маритьсья в поту.

Нехай вам грець, бісівські сновидіння.
Піду в пивбар і там нап'юся, як чіл.
На світ дивлюсь крізь кухлів мерехтіння,
невже від відьом-рибок я осліп?

Передайте Річарду Гіру...

Пам'ятаєте, один з поетів писав, як дужі київські робітники плачуть від утоми? Я від утоми не плачу. Згадую всілякі придибенції, які зі мною траплялися. І якщо не сміюся, то починаю всміхатися. Бо кого смішнішого, ніж сама, стрічає людина?..

Що глибша втома, тим несподіваніші картинки.

Сьогодні – десь на рівні шостого класу. Там, на цій глибині, бачу одну з дівчаток, які старанно пишуть в зошитах на 24 сторінки загадкові премудрощі з дорослого життя. Про дружбу, любов, зраду. І про красоту-вроду звичайно ж. А щоб було в зошиті ще красивіше, треба навирізати квіточок, модельок із журналів «Радянська жінка», «Роботниця», «Крестьянка», Євгена Рудакова з київського «Динамо» і розклеїти серед тих, потрібних у майбутньому думок.

Для особливої краси можна розтовкти пігулку «пургену», змішати з канцелярським клеєм і сірником понамальовувати малинових сердечок. Тому що завтра чи післязавтра пора відкрити подружкам свою таємницю. А щоб уже зовсім наповал – слід купити (вісім копійок) і доклеїти на почесне місце Іхтіандра (Коренєва) із серії «Артисти радянського кіно». Можна й когось іншого, як старшокласниці кажуть, сімпотного.

Якщо пургенові сердечка не розтечуться і не склеються, перед вами тогочасні пазли (сурогатні картинки) закоханості. В Іхтіандра!

Можна ще написати «Червону троянду дарую я вам». Це значить, що ти точно закохана. До гроба – наступного денного кіносеансу в сільбуді. Або вклеїти фотографії інших обранців до зошита: космонавт, Карела Гота, Діна Ріда, Анжели Девіс...

Що?! – про таке ми ще довго не чули. Просто політика теж цікава річ, а ти шукаєш свій ідеал серед десятків облич, а ще помічаєш, як старшокласниці поховали свої співанники й альбомчики та ходять попід греблею із Сашками чи Володьками.

Якогось дня Іхтіандр разом із зошитом тонуть в ставку край городу, – набридло, а ти сидиш під райською яблункою (їй же правду, у нас така росла!) і думаєш про те, як добре бути дівчиною-геологом, що ледь не замерзла в тайзі, чи лікарем, що всіх спасала й сама ледь не вмерла, чи журналісткою... й потихеньку напитуєш маму, ким би тобі стати, а мати схитне головою та й каже: ой, як же мені хочеться, щоб ти була розумна!

Мамо, я Тебе згадувала сьогодні.

Я не плачу, коли втомлююся.

Намагаюся всміхатися. Як сьогодні. Але, друзі мої, про всяк випадок: передайте Річарду Гіру, що я завжди його любила!

Любов ГОЛОТА,
головна редакторка газети «Слово Просвіти»,
лауреатка Шевченківської премії
26.01.2021

Андрушко

Дивний сей чоловік. Дожив до солідного віку, а так, наче дитина. Ні-ні. Щоб ледар – ні. Веранду вимурував, немов картину вималював. Господар, яких пошукати треба. Але щось у ньому... Живого дерева вік не тукне сокирою, а що вже тварину копнути чи курку зарубати... З порослям то завжди ціле кіно. За два тижні, як різати, Андрушко замовкає. Ходить похмурий, аж ніби хворий. Надійка, метка чорноока дружина, маленького зросту (через те й Надійка) за день, як уже будуть... Ох і страшно то діло для Андрушки, коли вона умовляє: «Ну, хоч цього разу не позор мене. Невже мені знову бігати по кутку і людей просити». Бігає. Бо із самого ранку щезає Андрушко і вертає додому, як уже поросля смалють. Колий, сусід Іван, тільки мовчки посміхається, а дружина соромить Андрушку. Соромить. І що з того?

Завтра теж така пекуча для Андрушки «процедура» намічається, бо старший син женитися надумав. Андрушко вже два тижні як мовчить. Надійка теж мовчить. Мовчки готує посуд і всяке потрібне. І тут на тебе – війна. Та ще й така. Андрушко того ніяк не може досягнути – танки пруть звідти, куди він кожного разу, як вдома свіжина, їде мотоциклом до свого двоюрідного брата Валерки. Він йому рідніший за рідного – в одній бабиній хаті вирости, однією лозиною були биті, коли голова думала, а те місце, що нижче спину, розплачувалося. Валерка і старшого сина хрестив, і ще частіше за Андрушку мотався в село через кордон. Та, що там того кордону – то так, для острашки. А тепер – танки.

Андрушко до телефона, аж ніт, не озивається брат. По всьому городу бігав, ловив зв'язок, бо чогось Валерка весь час «у зоні недосяжності». Не вловив, зайшов до хати, а там Надійка голосить – старший складає у наплічник якусь одежину, миску і кружку. Андрушко нічого не питає, вийшов на ганок і закуриє. Дві цигарки викуриє, а потім знову вернувся до хати й до Надійки: «Збирай і мене». На диво, дружина не кричала і не вмовляла. Кинулася якусь торбинку шукати й ніяк не знайде.

Тільки вихопилися мотоциклом із села, а туди вже ворожа техніка заходить.

У військоматі сина відразу направили у танкову бригаду – він і в армії там служив. А от Андрушка поволоводили й ледь не виправили на якісь склади вантажити та розвозити військовим продукти. Але він наполіг, аби і його, як сина, кудись на фронт.

Уже рік, як Андрушко воює. Найбільше, чого боявся – ближнього бою. Боявся стріляти у видиму живу людину. Аби так, віддалік, щоб не бачити. А коли його старший згорів у танку, щось перемкнуло в Андрушки. Он чорна борода пика сунеться з-за рогу розбитого ущент будинку. За ним іще. Андрушці чути їхню незрозумілу мову, а потім крик. Він і собі кричить. Люто кричить, а його автомат не стихає й на хвилину.

Валентина МАСТЕРОВА
с. Красилівка Чернігівського району
25.01.2023

Мило Jean Patou

Узагалі вона добре вмiла при-тлумлювати свої бажання, моя мати. А мрій, здавалося, у неї й зовсім не було. Хіба таке щось, геть уже несусвітнє, як для кінця 80-х – побувати в Парижі, одягти сукню від Коко, сфоткатися з Вахтангом Кікабідзе. Та ці фантазії радянської жінки, якій ще й тридцяти немає, зрозуміти можна. А ще в неї було предивне – як на радянський глузд – неприйняття «ширпотребу», якесь майже органічне його відторгнення. Я тоді був геть байдужий до речей і зовсім не розумів, чому вона з таким трепетом і захватом одягала на мене темно-синю в білу клітинку сорочку, припасовувала, пригладжувала й замріяно казала:

– Прибалтика... вмiють.

Мати гірко плакала, коли в бійці з однокласником я втратив половину рукава... Вона чудом діставала речі, яких ні в кого не було, і носила дуже довго. Через сім років італійські чоботи «Salita» були наче такі самі, як у перший день. Мати сиділа над ними з ножем у руках:

– Поріж... як же ви мені надоїли! Не порізала...

У неї не було тяги до речей у сучасному розумінні, коли постійно хочеться чогось нового й нового. Ні, просто якимось шостим чуттям, надтонким нюхом вона вмiла знаходити насправді свій одяг. Коли вперше його вдягала, мені починало здаватися, що одяг так само довго й уперто шукав її, мріяв зустрітися з нею. Срібний гарнітур із бірюзою – улюблена прикраса – пасував до більшості речей її небагатого гардеробу.

Підкрадалися дев'яності. Батько від нас пішов давненько, ми економили на всьому, світла зайвий раз не вмикали. Мати працювала товарознавцем у райспоживспілці, цілими днями щось рахувала на електричному калькуляторі, писала стовпчик цифр на грубом розлінованому папері, який важко піддавався ручці, та ще блукала між лантухами, ящиками, контейнерами й діжками – у дощі мороз. Верталася додому в чистісіньких блискучих чоботах, щось варила, точно відмірюючи крупу й картоплю, мовчала.

Те кляте мило мати надібрала в універмазі. Воно там лежало на полиці, серед якихось недоладних листерок та носових хустинок, якими хіба чоботи хотілося витерти. Вільно лежало. Не чеське, не прибалтійське, не югославське, навіть не ГДР-івське. Французьке мило «Jean Patou». Велика коробочка барви слонової кістки з золотим тисненням, а в ньому – аж три брусочки, любовно загорнуті в тонесень-

кий папір, перехоплені тонкою атласною стрічкою. Мати відкрила коробку, нахилилася й понюхала. Напевно, тоді їй уявився й Париж, і Ейфелева вежа, і сукня від Коко. Коробочка мила коштувала 18 рублів і скільки там копійок. Мати глянула на гаманець, тоді на мене – і махнула рукою. При зарплаті 80 рублів не до таких забаганок. Ясне діло.

– Ма' – допитувався я, – ма', нащо воно тобі? У нас дома повно мила. – Десять кусків, чи дванадцять, у шафочці в ванні.

Вона, виринувши звідкись, по-сміхнулася й мовила:

– Бо воно дуже красиве. Ти ж бачив. У нас не таке...

Звісно, що я не зрозумів її. Я не бачив різниці між нашим і тим, «Jean Patou». Я подумки розвів рукамі.

– Чим воно хоч пахне? Розаами? Мати махнула рукою й не відповіла.

Вона ще заходила провідувати те мило. Кілька разів навіть рішуче діставала гаманець, розстібалася, а потім зиркала на мої черевики або куртку й клала гаманець назад у сумку.

«Це ж треба, щоб людина так хотіла мила. Гм», – подумав я й почав збирати гроші. Назбирати 18 рублів, коли надворі десь 1988, а тобі лише 8 років – не така проста справа. Але я помаленьку збирав. Відмовився від мрії про ручку за 6 рублів, про зошит із жар-птицями, щоб записувати туди «все». Пірижки в буфеті купував через раз. Місяців за три назбирав. Прийшов в універмаг із жерстяною банкою з-під монпансьє, впевнено рушив до потрібного відділу й заждав коробку пахучого «Jean Patou». Продавщиця повідомила мені зашкарубим голосом, що такого мила в продажу вже немає. Розібрали.

Розхапали, варвари, розтягли по домівках.

Я розчарувався й образився. На універмаг, на продавщицю, на дядечка Jean Patou, який вислизнув од мене, втік, не дався до рук. Узагалі той клятий 88 рік був якоюсь суцільною часткою «не»: немає, не вистачило, не достояв, не встиг, не купив, не наскладав.

* * *

Років через надцять, коли я вже й виш давно закінчив, а мати знову залишилася сама в квартирі – що правда, цього разу облаштованій так, як їй хотілося – я спитав у неї про те мило:

– А пам'ятаєш?

Вона, уяв'їв собі, пам'ятала. Описала з точністю й коробочку слоно-

вої кістки, і напис, і атласну стрічку. Вочевидь, поринула ще далі, бо погляд став похмурий, тривожний, невпевнений, як і тоді.

– Чим воно пахло? Ти тоді не сказала, – спитав я.

– Та нічим, – вона замислилася, – нічим таким. Дуже тонка й ніжна косметична отдушка, без аж такого запаху.

– Я хотів тобі його подарувати, але...

– Я знаю, – перебила вона, – продавщиця мені сказала. Нічого страшного.

– А що б ти робила з ним? Однесла б у ванну? Невже однесла б?

– Ні, звичайно, ні. Поклала б десь... хай би лежало.

– Ну а нащо? Я досі не розумію.

– Я теж не дуже. Просто хотіла б, щоб воно в мене було. Французьке. Тоді! Ти не зрозумієш...

– Ти й зараз його хочеш? Досі ще?

– Хочу. Воно мені непотрібне. Але от хочу...

Тоді я не почав шукати «Jean Patou». Навіть наміру такого в мене не з'явилося. Ми посміялися й забули. Зате тепер, коли дарувати мило вже нікому, я знайшов його в Інтернеті. Випадково. На якомусь сайті хенд-мейду. Мило вінтажне французьке «Jean Patou». Будь ласка. Те саме. В тій самій коробочці. Коштує близько 300 грн. Це такі вже дрібниці в порівнянні з 18 рублями у 88 році – особливо якщо зважати на мету.

Однак я не жалкую.

Я уявив собі, що було б, аби я його купив. А що було б? Мати б дуже зраділа, поклала б його десь у шафу коло білизни або в сервант коло в'язання – як у радянський час усі клали красиві речі. Потім до нього б усі звикли. Коробочка поступово поховалася б. Не думаю, що «Jean Patou» таки колись би опинився у ванній. Ні, радше, загубився б під час переїзду або заліг на

дні одного з тих ящиків, які ніколи й нікому вже не відкрити. Це не містика, а просто такий збіг обставин. Завжди чомусь є такі ящики. У всіх.

А тому краще так, як є. Є ж ігри без логічного завершення й оголошення переможців. Є товари, які повинні щезнути з полиці того дня, коли ви якраз схочете їх купити. Є мрії, яких не треба здійснювати. Бо інакше... відкриєте отак колись свою побляклу коробочку, а в ній... просто мило, яке, до того ж, майже не пахне. І куди його – в ванну?!

Сергій ОСОКА
Полтава
17.12.2022

Дід Федір

Вчора, в тісній компанії, згадували маленькі моменти із власних дитячих спогадів, що урізались в пам'ять назавжди.

І пригадався дід Федір, вірніше, його сільські побрехеньки, які він так майстерно умів розповідати, що грань між вигадкою і правдою стиралася на ніт.

Я не пам'ятаю його образу, а швидше – тільки силует. Це кремезний, високий чоловік, якого чомусь називали дідом. В моєму розумінні, дід повинен бути хиллим, трухлявим, сивочолим чоловічком. А цей!..

Дід Федір був мисливцем. Цим я і пояснювала такий феномен, що усі діди-мисливці і повинні бути такими кріпкими, щоб у потрібний момент завалити ведмедя.

Але спогад мій не про силу діда Федора, а про його оповіді, які ставали легендами, а частіше – анекдотами. Мабуть, ото він один із тих трьох мисливців-брехунів, що були зображені на мальованому килимку, який колись майже у кожній хаті прикрашав такі якийсь куточок кімнати.

...Де дід Федір вулицею увесь у задумі. Його питає хтось із сусідів:

– Як поживаєш, Федоре!

На що дід серйозно відповідає:

– Сьогодні уночі трохи не вмер.

– А що ж сталося?

– Просипаюсь серед ночі і чую... серце стало. Я на правий бік повернувся, на лівий. Стоїть. Я і покачався по печі. Стоїть і все. Я тоді злізаю з печі, іду в сарай, беру велику попону та й чалапаю до колгоспної

скирти. Набрив, приніс додому попилице клеверу, слухаю – а воно (серце) стоїть. Я тоді – другу ходку...

І тут мене щось як довбоне отак у груди, наче картеч по тобі пройшла. Думаю: хана, мабуть, мене убило. Оце вже Уляна хоч наплачеться! Видно, хтось у засідці був і оце вистрелив. Коли ж ні! Прислухаюсь, а то серце рушає з місця. Чую – а воно уже гпеає, та так тобі у такт, наче соловейко витьохкує. Я дотрамбував клевер у засік, та й пішов досипать.

А так ото ледве коньки не відкинув.

P.S. На конюшину і зараз селяни кажуть «клевер».

Ніна ГОРБАНЬ
Прилуки
06.02.2023

Микола БУДЛЯНСЬКИЙ

Чернігівський поет і журналіст, автор багатьох поетичних, краєзнавчих книжок. Не раз друкувався в нашій газеті, а також в газеті «Світ-інфо».

Пахне щастя... вишнеvim клеєм

– Нас ніхто отут не побачить? –
Карий погляд сьїнув зорею.
Твої губи напівдотячі
Пахли щемко вишнеvim клеєм.

Деся гроза прокотилась громом.
Зойкнув вітер в торішнім сїні.
– Завтра в школу. Пора додому –
Затремтіла в моїх обїймах.

...Тягне сїчень снігів кирею,
Тягне догору. Стомився. Важко.
Враз запахло вишнеvim клеєм,
Серце стислось, як в жменї пташка.

Ти ось так хоч вертайсь у спогад,
Не зболїлим довіку болем.
...Ловлю жадбно карий погляд,
Чую тихе: «Нам завтра в школу...»

Осипається цвіт черешень,
Щастя, ти не згори зорею!
...Менї ї досї кохання перше
Пахне щемко вишнеvim клеєм.

13.01.2023

Водохреца з дитинства

Вечірній стає. Довкола стїлки див.
Трищить мороз. Тремчу, як лист на груші.
У хрест святїй з їорданської води
Умерзли зорї ї святїяться, як душі.

Вїдчує як хтось торкається плеча.
То, може, ангел зве: пора до хати?

Олена КОМПАНЕЦЬ

Журналістка ї поетеса, редакторка районної газети «Промїнь» у мїсті Сновськ. Недавно видала книгу поезїї. Нещодавно була перша публікація в нашїй газетї.

Осипалися змерзлі зорї
у чеканнї пухких снігів.
У вікнї моїм їх доволї –
цїлий довгий зими сувїї.

Блїск їздалеку вабить вперто,
душу змерзлу теплом осява.
Ї здається, що то лібрето,
Концертмейтер – душа моя.

Написала болючим нервом,
припала вогнем слова.
Безкіничним ранимим лезом
роль цих див у життї була.

Осипалися змерзлі зорї,
мерехтіли в усїї красї...
Набирала їх жменї повнї –
не насправдї, лише вї снї

21.01.2023

Чом нинї у свїтї безжально,
замало любовї ї тепла,
у «трендї» – болюча реальнїсть –
нї краю у нїї, нї кїнця?

Заходжу тихо. На столї свїча,
Свята вода. Вечеря. Баба ї мати.

Ї відчуваю: дух святїй вита.
На образи хрещуся, як учили.
Краєчком ока в шибку загляда
Рїздв'яний мїсяць. Прибуває сила

Води святїої. П'ю ї не нап'юся.
– Набїгавсь, бач, – бабуся мовить
стиха.

Менї Христос охрещений всмїхнувся
Ї ангел на плечї, як пташка, диха.

Водохреца... Дитинства свїтла мить.
Давно було. Село в старечих зморшках.
Лїта мої, вернїть мене, вернїть
У вечїр той на трїшечки, на трошки!..

18.01.2023

Весняні відчуття

Перецївуть ї вїжовкнуть снїгу
Ї молодї вітри покреслять небо,
Ї десь далекї бїлі береги
Вїдпустять рїчку, щоби реала греблі.

Так повертає завше на тепло.
Як днї ростуть,
мов почуття бентежнї!..
Розбудить небо журавель крилом,
Зїгерїє хвїртку чорнїй палець стежки.

Хоч ще довкїл нїскїльки не веснїть,
Та відчуття ї вже незбориме.
Весна моя на повен зрїст стоїть
З твоїми пролїсковими очима.

Бїжу назустрїч, падаю ї бїжу,
Хоч, як колїсь, гублю слова на межах.
Тепер вже знаю: все, що не скажу,
Напише бїлим оліцеєм береза

На всеньке небо сонячне «люблю».
Хай жайворино розправляє крила.
Як не згорїв у юнї, не згорю...
А вже в одвїт: «...А я ї модї любила»

01.02.2023

Чому болем очї сльозяться,
на віях – туманна зима,
ї ми – не пани ї не бранцї –
збагнути їще не змогла!

Бо вїдповїдь десь заблукала,
в замети душі забрела –
в самотнїї лиш крига скресала,
крїзь лїд пробивались слова.

З-пїд снїгу, з печалї – до неба,
до вищих далеких свїтил.
А бїльше нїчого не треба –
любов ще нїхто не скорив!

29.01.2023

А снїг кружляє, замїтає днї,
блукає лютїй людям непїдзвїтно.
У дверї стукає чужї,
крїзь вїї заглядаючи до свїту.

Ї я дивлюсь на обрїї у вікнї,
ї слїз не можу стримати болючих:
там мерехтять у вїчнїї далїнї
ще свїжї вирви ї галактик кручї.

Знайшлись слова ї теплїться снага,
хоч слабнуть руки, терпнуть плечї.
Та на печальнїї стадїї буття –
вєся вїсь земна ї – «їще не вечїр».

А снїг кружля, завїює шляхи,
хоч лютїй скоро змїнїться на весну.
От тїльки треба, щоби поруч «ти» –
промінням сонячним воскресне!

04.02.2023

Ірина КУЛАКОВСЬКА

Чернігівська поетеса, пише також прозу. Авторка двох книжок поезїї. Лауреатка літературних конкурсів. Не раз друкувалася в нашїй газетї.

Зеребу до купки децицю хмизу,
Ламке бадилля, пів жменї глицї,
Торїшню мальву, шкїпнїй гербарїї...
Злїплю, сплету, споряджу з них вірша.
Він лопотїтиме на вїтрїськах,
Він ступонїтиме в мерзлї шибї

Тетяна ШЕВЧЕНКО

Педагог з Прилуку. Її віршї вперше були надрукованї в нашїй газетї. Також була публікація у газетї «Світ-інфо».

У свїтї бїлому – зима,
у свїтї чорному – тривога.
Тепла ї сонця там нема –
Один лиш спогад.

Хвїлини важко вїдбива
У темрявї старїй годїнник.

Нїна ГОРБАНЬ

Поетеса з Прилуку. Працює у центральнїї мїськїй бїбліотецї ім. Забашти.

Хто знає – був то бїлий кїнь, чи так...
Душа чиясь над свїтом пролїтала...
У мерехтїннї ночї я однак
Магїчну силу вїдива вїзнала

У бїлїї гривї – шовком зорепад,
Їз-пїд копїт – космїчнї бїлі бурї,
Ї лошатко бїгло, в пошуках Еллада,
Ще не спїзнавши сїль землї ї волї.

Яким не був би цей жорстокий свїт,
Якї б часи тривожнї не тривали –

Євген ПОСТУЛЬГА

Поет з мїста Прилуки. Працює у Прилуцькому їсторико-краєзнавчому музеї ім. Маслова.

Ми не повернемось нїколи
У те зауглене «колись».
Уже зносїлися пїдкови
Здїйнявши куряву у вїсь.

Ї мрїї, раптом постарїли.
Бажання вицїпи, мов цвіт
На цїї землї, давно змарнїлїї
У довгїї черзї зим ї лїт.

Ї щось пробуджується їнше,
Незнане досї у серцях.
Яке воно, святє чи грїшне?
Початку варте чи кїнця?

Ї спалахне вїд їскрини снїгу
Ясним, як сїяво, пречистим болем...

2022

Твої сусїдки – семеро пїдстаркуватих жїнок,
Оброслих котами, артритами,
Неслухняними онуками
ї побутовими проблемами.
Твої сусїдки – невдоволенї буркотухи
З кнопковими телефонами,
штучними щелепами
Ї компроматом на кожного ї кожну.
Твої сусїдки осїдлали всї лавочки,
Загнуздали всї гоїдалки ї пеньки
Довкола будинку
Ї затято лають погоду,
начальника ЖРЕДУ

04.02.23

Печально вїжухла трава –
Ї дощ щоднїни.

Закутанї у плащ старїй
Торїшнї радощї ї втїхи.
Повїтря б трошки, боже мїї, –
Так важко дихать!

У сїрїї безнадїї днїв
Квїли'ть розбите горем серце...
Та ж глян'є – мороз закрїжанїє
Вїкна озерце.

Дитячим поглядом ясним
Порїнь у мережко'вї далї,
Де сонце грається у снї
В крихкїї вуалї.

08.01.2023

09.01.2023

Є бїлий кїнь... ї цей їого полїт,
Як порятунок вїд журби ї печалї

28.12.2023

22.01.2023

Самотнїсть тихо в хатї гнїзда в'є,
Стоїть у тишї, де батькїє свїтлинї.
Мовчанка каторжно їз серця п'є
Недавнїї смїх ї дзвїн родинї.

Ще ждуть гостей узори скатертїн,
Родїнне святє жде рїздвяна свїчка,
Але немає радїсних новїн...
Втїшає трохи муркотїнням кїшка.

По всїх свїтах розсїялась рїдня.
Уся любов – в екранах телефоннїх.
Усе на свїтї – просто маячня...
Зростає туга у ночах безсоннїх.

Дитинно буде – вїрю – на душі,
Коли у дзвонї вдарить Перемога.

27.01.2023

Годити людям марна справа.
Годити людям – то бїда.
З'їдять без солї ї приправи
Ї насмїються ще вїдтак.

Вони паяци ї словоблуди.
Язык, мов шабля-наголО!
Помреш – на другїй день забудуть
Так, як тебе ї не було.

А час просїє всїх крїзь сито
Ї буде вїдно-хто не так...
Тож краще Боговї годити,
Він буде вїчно пам'ятать.

08.01.2023

А свїт, немов на терезах:
То вгору шальки, то донїзу.
То прїрва пашу одверза,
То небо здїїме птахом сизим.

Ї вже на гранї вїсь земна,
Ї полюси, мов без опори.
Ї ми – статистика сумна:
То вїйни, то голодомори.

25.12.2022

26.01.2023

Ї цїни на яйця ї корвалол.
Всї люди в них подїляються на повїї,
наркоманїв ї депутатїв.
Твої сусїдки – семеро прїскїпливих
причеп...

Вони зустрїчають тебе
сїяливими усмїшками,
Чемно запитують, як справи,
Ї зазирають в очї з таким
фанатичним обожнюванням,
Нїби ти їхнїї дїльничний терапевт.
Ти жартуєш, що приборкати
Сїмох ненормальних жїнок простїше,
Нїж одну-єдину,
в якої сїм п'ятниця на тижнї.
Ї щоп'ятницї подаєш менї мїтлу
Ї бажаєш щасливого польоту.
Ї нїколи не зачинаєш кватїрку на нїч.

Спїймаєш посмїшку веснї,
Надїї промїнець побачиш –
Ї всї образи навіснї.
Життю пробачиш.

Вїдмїряно короткїй вїк
Ї нам, ї нашому коханням.
Життям нїхто не знає лїк.
Я ж вїрю – нинї не останнє!

Ї через сотнї тисяч лїт,
Побувши звїром чи травою,
Хотїла б я прїйти в цей свїт
лише для зустрїчї з тобою!

Ї прїйде час зїратися рїднї,
Ї зникне сум, зневіра, ї знемога.

Люблю тебе... Десь там у далїнї
Менї щодня твоїї силует вїднїє,
Їду, де дощ весь сплакався вночї,
Ї тобою свїт увесь божеволїє.

Їду, де промїнь сонця вишиває
Твої образ їз увєї чи вїднїя.
Люблю тебе... – це свїт давно сказав,
Та в кожного свїї час для розумїння.

Моя дорослїсть... це ж не назавжди,
Бо, коли любиш, завжди ти дївчисько,
Їду, де стихли вулицї ї двори,
Де у вікнї для мене свїтїть свїтло.

Ї все сплелоса у клубок.
Ї це вже точно без обману.
Ї тут уже або-або...
За Богом вїбрї ї за нами.

Нїчого доброго з болїт
Не вїйшло ї не вїйде,
Лиш манївцїє зеленоцївт
Посїяний аби де.

Ще, може полчища чортїв,
Що у людськїї подобї.
Чортї, як вїдомо, ще тї,
З рогами на возлїбї.

При тому, рїдженї в святїх
З кадилами ї з миро,
Що можуть будь-коли прїйти
Ї винести вам вирок.

Ще ї осквернити на ввєсь свїт
Узявши в свїдкї кривду...
Нїчого доброго з болїт
Не вїйшло ї не вїйде.

Обласна бібліотека: з чого все починалося

Цей розкішний старовинний будинок добре знаний чернігівцями та гостями міста, адже в ньому розміщена обласна універсальна наукова бібліотека імені Володимира Короленка. Найбільша книгозбірня області, храм, де народжується і зберігається духовність.

Разом з поколіннями своїх читачів бібліотека пройшла шлях від невеличкої газетної читальні до інформаційно-го центру. Позаду понад 140 років роботи. А з чого все починалося?

Чернігів 70-х років XIX століття – невеличке, тихе, хоч і губернське місто. Його населення 16 тисяч чоловік. Більшість становили міщани. Промисловість нараховувала всього 111 робітників. Лавки, трактири.

Культурне життя містян обмежувалося відвідуванням театру. Публічної бібліотеки не було.

Говорить Людмила Студьонова, бібліограф-краєзнавець: «Одного разу наше ліберальне земство зібралося на квартирі художника Івана Григоровича Рашевського і говорило на тему, що треба якусь книгарню завести. Таку, щоб могли всі туди ходити, читати. Щоб були не тільки телеграми, не тільки газети, а й книжки. І ось так зародилася ідея створити громадську бібліотеку. На той час губернатором був Михайло Петрович Дараган. До нього була направлена делегація земських статистиків, а земство мало ліберальне крило, і от якраз представники цього ліберального крила прийшли до Дарагана і говорили, що треба створити громадську бібліотеку. Він звернувся з проханням до міністра внутрішніх справ. Такий був тоді порядок, щоб таку бібліотеку дозволили відкрити. І це дозволили».

Таким чином 28 березня 1877 року в Чернігові відкрили громадські бібліотеку. А чому саме громадську?

Людмила Студьонова: «Державна не давала жодних коштів на її утримання. Був затверджений статут, який був підписаний відповідними органами у Петербурзі, що за те, що відбувається у бібліотеці, за все майно, за книжки, відповідають ті люди, які її створили. І потім вони звітують перед тими людьми, хто їм виплачував субсидії на утримання бібліотеки. Відбулися збори у Чернігові. На ці збори прийшло понад 30 людей. Хоча потім стало відомо, що засновниками бібліотеки були 51 людина. Головою цих зборів товариство обрало Олександра Павловича Карпинського – відомого лікаря і земського діяча. Секретарем зборів була Софія Федорівна Русова».

Головою правління став Петро Червінський. Посаду завідувача закладу отримав Іван Дроздов. У різні роки членами правління

були відомі письменники, вчені, громадські діячі – Микола Вороний, Олександр Русов, Борис Грінченко, Михайло Коцюбинський.

Спочатку бібліотека працювала, як газетна читальня. І для неї виділили приміщення на 1-му поверсі губернської земської управи. Нині це будинок обласної державної адміністрації.

З початком формування книжкового фонду під тиском громадськості міська влада надала окрему кам'яну будівлю парафіяльної школи, що на розі вулиць Гонча та Преображенська.

Фонди громадської бібліотеки формувалися за рахунок пожертвувань самих засновників, загалом громадських діячів. На кінець першого року роботи заклад мав уже 564 книжки.

Художник Іван Рашевський подарував бібліотеці картину з власної колекції. Від її реалізації надійшло 400 карбованців. Під час перебування у Чернігові композитор Микола Лисенко і актриса Марія Заньковецька влаштували літературно-мистецькі вечори. Виручені кошти вони передали правлінню бібліотеки.

Людмила Студьонова: «Олександр Амфіанович Тишинський, який також входив до числа засновників бібліотеки, віддав фонду свою власну бібліотеку».

Ілля Шраг, відомий юрист, депутат першої Державної думи, запропонував україномовні видання внести до каталогу книг і взяв активну участь у складанні такого списку. У 1905 році за безпосередньою допомогою Віри Устимівни Коцюбинської, яка на той час завідувала бібліотекою, склали та видали каталог книг чернігівської громадської бібліотеки. Він зберігся до наших днів.

Бібліотека об'єднала навколо себе прогресивно налаштовану інтелігенцію. Організували народні читання, публічні лекції, концерти, направлені проти царського режиму. Звичайно, це викликало невдоволення місцевої влади. І в 1909 році бібліотеку закрили. Але через рік відкрили під новою назвою – Чернігівська міська бібліотека. Вона кілька разів змінювала своє помешкання – від приватного будинку до приміщення ломбарду.

Людмила Студьонова: «Як розвивалися події з бібліотекою після революції 1917-го року, важко сказати. Вона скоріш за все припинила функціонування. І з'являються такі відомості, що в 1920-му році на Старопетербурзькій, потім Східночеській вулиці був відділ страхування губернського земства, і ось туди переїхала бібліотека. Влітку цього ж 1920-го року бібліотеку переведено в приміщення губернського фінансового відділу по Радянській вулиці, 31».

У 1922 році бібліотеці присвоїли ім'я письменника Володимира Короленка. А в 1934-му вона одержала статус обласної.

Під час бомбардувань Чернігова фашистською авіацією приміщення книгозбірні було зруйноване, фонд і майно майже повністю знищене. У період тимчасової окупації міста її відкрили на вулиці Петлюри, 5, у будинку колишнього реального училища, нині тут кооперативний технікум.

Після війни бібліотека швидко відновилася. 5 тисяч книжок надійшло з книгохвищ міста і було зібрано населенням, 18,5 тисячі виділено з держфонду. Обласна книгозбірня розмістилася на вулиці Попудренка, 60, а її читальна зала у церкві Петра і Павла Єлецького монастиря.

Серед корифеїв бібліотечної справи того періоду – Ольга Літошко, перший бібліограф області. Вона прийшла в професію ще в 1944-му році і все життя займалася популяризацією нашого краю. А ці світліни, ми бачимо завдяки Дмитру Єдомасі, який змінив професію військового льотчика на бібліотекаря і мав пристрасть до фотографії.

1974 року бібліотека переїхала до цього будинку в центрі міста, пам'ятки архітектури початку 20-го століття.

Сьогодні головна бібліотека області – це сучасний інформаційний, науковий, культурно-освітній заклад.

Сектор обліку користувачів веде облік і контроль, видає читальні квитки, інформує про правила бібліотеки.

Відділ абонементу один із найбільших у закладі. Його фонд – понад 70 тисяч примірників з різних галузей знань. Це відділ, де книги видаються користувачам додому на певний термін. У відділі працює центр по обслуговуванню читачів з особливими потребами, їх понад 500.

Пріоритетним напрямком бібліотеки є краєзнавство. Тут виявляють, зберігають та популяризують інформацію про наш край, його історію і сьогодення. Фонд відділу краєзнавства налічує понад 6 тисяч документів, які присвячені Чернігівщині.

– Одне з найстаріших видань – книга «Материали для географії и статистики Российской империи. Черниговская губерния», 1865 року видання. Підготовлена ця книга була нашим земляком Домонтовичем, – каже Ірина Каганова, завідувача відділом краєзнавства. – Є таке видання, що продовжувалося. Це «Земский сборник Черниговской губернии». У 1898 році «Земский сборник» надрукував «Очерк развития Черниговской общественной библиотеки за 20 лет». Це початок історії нашої бібліотеки.

Клуб «Краєзнавець» діє при відділі з 1974 року. Члени клубу спілкуються на конференціях, історико-літературних вечорах, презентаціях видань.

Святая святих бібліотеки – нигоховище. Тут зберігається фонд рідкісних і цінних видань. Він налічує понад 18 тисяч примірників.

– В тому числі у нашому відділі більше 5,5 тисячі документів російською та українською мовами, які були видані до 1917 року. Найстаріші видані у нас 2. Перша книжечка – це підшивка суспільно-політичного журналу «Зеркало света», який видавався в Санкт-Петербурзі просвітником і видавцем Федором Думанським з 1786 по 1787 рік, – розповідає головний бібліотекар відділу збереження Тетяна Ковальчук.

– Друга книжка – це «История о странствиях вообще по всем краям земного круга». Написана вона була Антуаном Прево, видана в Москві, в російському перекладі в 1787 році відомим суспільно-політичним діячем, просвітником Миколою Новиковим. Отримати документи з цього відділу можна лише на вимогу структурних підрозділів бібліотеки, або скористатися електронною доставкою.

Простора, світла читальна зала – найбільш привабливе місце, яке об'єднує всіх відвідувачів.

Зоною психологічного розвантаження називають читачі відділ мистецтв. Його відвідувачі не тільки творчі працівники, а й науковці, студенти, представники робітничих професій, численні шанувальники прекрасного.

Виставки, конкурси, конференції, презентації, майстер-класи – роботи у сучасного бібліотекаря в досталь.

Очоліє колектив директорка Інна Аліференко. Вона розповідає.

– Сьогодні у фондах бібліотеки близько 850 тисяч одиниць зберігання. Це книги, журнали, газети, ноты, аудіовізуальні матеріали, електронні видання. Зараз можна використовувати електронний каталог. Він доступний в інтернеті. Якщо у людини немає змоги прийти до бібліотеки, можна замовити ці матеріали по електронній доставці, є міжбібліотечний абонемент, коли книга надсилається поштою.

В наших фондах є рідкісні видання. Ми намагаємось їх оцифрувати. Співпрацюємо з нашими місцевими авторами. Вони надають нам електронні копії своїх книг, ми їх розміщуємо в нашій електронній бібліотеці. І у нас є, я вважаю, унікальна бібліотека місцевих періодичних видань.

– Чи вплинув інтернет на кількість читачів?

– Звісно, зменшилась кількість читачів. Наприклад, студенти все більше користуються інтернетом. Але і у нас в бібліотеці є спеціальні курси «В мережі інтернет всі покоління». До нас приходять користувачі, які хочуть навчитися роботи на комп'ютері і роботі в інтернеті.

– Перша чернігівська бібліотека була громадською, а як сьогодні фінансується обласна бібліотека?

– Зараз іде фінансування з обласного бюджету. Наш власник – обласна рада. Ми кожного року складаємо кошторис, вказуємо, що нам потрібно, і нас фінансують. Але ми також надаємо платні послуги. Наші користувачі платять невеличкий внесок при реєстрації.

Телеканал «Новий Чернігів»

Від редакції. Цей матеріал був підготовлений кілька років тому. Тут детальна розповідь про історію бібліотеки та її сьогодення. Але тепер два суттєві доповнення.

По-перше, бібліотека постраждала від обстрілів і бомбардувань російських агресорів на початку повномасштабної війни, коли місто було в блокаді і точилися бої. Було розбито частину даху, пошкоджено приміщення всередині, майно, книжковий фонд. Все це поступово відновлюється, хоч роботи ще багато.

І друге. Російська агресія спонукала до зміни імені, яким була названа бібліотека. Хоч Володимир Короленко – відомий письменник, демократ, народився, довго жив і похований в Україні, написав чимало творів про неї, але є представником російської літератури. А війна змусила нас переглянути ставлення до російської культури.

Колектив бібліотеки висловився за присвоєння їй імені Леоніда Глібова, відомого українського письменника, видавця, журналіста, громадського діяча, котрий тривалий час жив і працював у Чернігові і тут похований, біля Троїцького собору.

Друга кандидатура, що обговорюється, – Софія Русова, уродженка Чернігівщини, відома педагог, громадська діячка. Варіант – назвати іменем подружжя Русових, адже чоловік пані Софії Олександр Русов – відомий статистик, громадський діяч Чернігівщини. Подружжя Русових було в числі засновників бібліотеки, а пан Олександр у 1890-ті роки був головою її правління.

Також можливі і кандидатури таких відомих письменників і громадських діячів, пов'язаних з Чернігівщиною, як Пантелеймон Куліш, Борис Грінченко, Володимир Самійленко. Свою думку мають висловити фахівці, враховуючи також тривале громадське обговорення.

Після удару російських агресорів

Голос, що зворушував серця

Спогади про Валерія Буймистера

Останнім часом українська музична культура зазнала чимало тяжких втрат. 12 листопада відзначалася річниця від дня смерті Валерія Григоровича Буймистера (21. 05. 1948– 12. 11. 2021), видатного українського співака (ліричний баритон), народного артиста України, професора Національної Музичної Академії України імені П. Чайковського, лауреата Державної премії України імені Тараса Шевченка та лауреата міжнародних конкурсів вокалістів, соліста Національної філармонії України. Протягом багатьох років він незмінно очолював журі Міжнародного конкурсу оперного та камерного вокалу «PREMIER» Міжнародного фонду «Віват Арт». Мистецтвознавці вважали його одним з найвизначніших інтерпретаторів світової культури. Серед здобутків його в цій царині були шедеври світової класики, зокрема Й. Гайдн, Л. ван Бетховен, Ф. Шуберт, Р. Шуман, Й. Брамс, П. І. Чайковський, С. Рахманінов та ін.

Справжнім відкриттям співака була інтерпретація ним творів української камерної вокальної музики минулого, зокрема Д. Бортнянського, М. Лисенка, Я. Степового, С. Людкевича, В. Барвінського, Б. Лятошинського.

Любов до рідної мови й пісні властива була йому, як і всім нам, дітям співучої України.

До мистецького Олімпу

Звідки розпочиналася вокальна історія Валерія Буймистера? Формально кажучи, з Київського музичного училища імені Р. Глієра (клас Б. Й. Полякової), яке закінчив 1969 року, а потім у Київській консерваторії, де навчався вокалу на вечірньому відділенні у професора Д. Г. Євтушенка. Однак родом Валерій був з Чернігівщини, з містечка Ічня. Художні смаки майбутнього співака формували дідусь і мати, які відрядили юнака на конкурс молодих талантів до Києва, звідки привіз він диплом.

Вже у консерваторії звернув на себе увагу цей чорнявий парубок, зосереджений і працюючий студент, який невпинно прагнув осягти жанрово-стилістичні форми як традиційно оперних, так і камерно-концертних репертуарів. Поступ митця до його професійного Олімпу йшов поряд з філософським осягненням мистецтва вокалу. Вокал, на думку співака, це перш за все духовне мистецтво, але мовний апарат лише з часом, внаслідок тривалої духовної роботи поряд з фізіологічними процесами, став ще й вокальним апаратом. Тому й голос є ілюстратором, у даному випадку, вищих виявів музичних емоцій, музичної думки.

Його поступ до професійного Олімпу вражає. Ще студентом Валерій стає солістом Українського радіо. Поряд з тим,

1969–1971 рр. – він соліст Ансамблю пісні і танцю

Київського військового округу, а 1971–1973 рр. вже соліст оперної студії Київської консерваторії. Протягом 1973–1974 рр. Буймистер виступає солістом Київського камерного хору імені Б. Лятошинського, а 1974–1976 рр. він соліст хору імені Платона Майбороди Держтелерадіо УРСР. З 1976 року стає солістом Київської філармонії. Студентом Валерій мріяв про сцену оперного театру. До репертуару він завжди включав арії вітчизняних і зарубіжних композиторів. Так, дипломною роботою студента Буймистера була партія Євгенія Онегіна в однойменній опері П. Чайковського на сцені

оперної студії Київської консерваторії. Згодом як соліст він виступав в партії Валентина у «Фаусті» Шарля Гуно та інших.

Однак, зосередившись на вокальних мініатюрах, добре відчуваючи специфіку камерного мистецтва, Буймистер віддав йому перевагу. На думку співака, воно криє у собі тонкі «акварельні» вокальні барви, різноманітні музично-мовні інтонації. Слухаючи романси у виконанні співака, помічаєш філігранну роботу над фразою, прагнення розкрити складності, часом суперечливості душевних станів героя.

Роки наполегливої праці перетворили обдарованого юнака на справжнього майстра, митця із безмежними горизонтами виконавських можливостей. І студентом консерваторії Валерій Буймистер стає дипломантом конкурсу імені М. Глінки, а через рік після випуску з консерваторії 1976 року він отримує Гран-Прі 10-го Міжнародного конкурсу вокалістів у Парижі. Французька преса високо оцінила виступ «чудового українського баритона», називаючи його «тріумфальним» (газета «Фігаро»). Ось так, Валерій Буймистер увійшов до еліти української вокальної музики! Успіху виступів співака сприяв ще його рідкісний артистизм. Усі, кому пощастило побачити Валерія Буймистера на сцені, неодмінно зазначали прекрасний вокал, вміння спілкуватися з аудиторією та високий художній смак. Це був справжній красень!

Географія його гастролів охоплювала США, Мексику, Канаду, Німеччину, Велику Британію, Францію, Іспанію, Португалію, Данію, Чехію, Словаччину, Австралію, Нову Зеландію, Сингапур та інші країни. 1996 року Кембриджський міжнародний біографічний центр (Велика Британія) визнав Валерія Буймистера «Міжнародною людиною року».

На Батьківщині й за кордоном Валерій Буймистер популяризував твори сучасних українських композиторів. Серед них – Євген Станкович, Олег Ківа, Олександр Левкович, Ірина Кириліна, Ярослав Верещагін. Його завжди приваблювали твори, що потребують особливої вокально-виконавської сміливості й неабияких знань суто музичного ґатунку.

За спогадами Ярослава Верещагіна, Валерій Буймистер переглядав календар на рік уперед, вишукував ювілейні дати поетів і робив своєрідні заявля композиторам щодо створення вокальної музики на вірші поетів-ювілярів. Потім він записував нові твори у Будинку звукозапису Українського радіо, бо не міг дозволити, щоби праця композитора лишилася невідомою, марною.

Вокальна школа митця

Він намагався розширити горизонти камерної музики. Твори у його виконанні – це малі спектаклі зі своєю, часом складною, драматургією, рельєфною

образністю, емоційною характерністю. Слухачі спостерігали таїнство народження вокальної музики у себе перед очима.

У Валерія Буймистера склався особливо натхненний стиль виконання, просякнутий благородним духом німецького романтизму. Не даремно, що йому особисто близькі були німецькі композитори-романтики (Йоганнес Брамс, Роберт Шуман, Франц Шуберт та ін.).

На жаль, його обдарування не було зажадане на Батьківщині у повній мірі. Адже ситуація з вокальною культурою на Україні, на думку митця, склалася досить драматично.

Не відтворити вже дивовижний світ концертів Валерія Буймистера. Назавжди чимало втрачено з його виконавської спадщини, тому що професійного запису останніх його концертів так ніхто й не виконав. Проте досить значний доробок усе ж існує. Гідним пам'ятником Валерію Буймистеру було б видання альбому компакт-дисків, тим більш, що свого часу фірма «Мелодія» випустила три платівки, присвячені музичній творчості співака. Про вокальну творчість maestro можуть нагадати ще й фільми, які зняла студія «Укртелефільм» за радянських часів: «Станси» (1987 р., режисер А. Савченко) і «Співає Валерій Буймистер» (1991 р., режисер О. Бійма).

Вокальні заняття професора Буймистера перетворювалися на майстер-класи, де кожен із студентів його класу мав відчуття себе солістом оперного театру. Та головне – усі вони чули незабутній дивовижний тембр голосу maestro! Надзвичайно широкий був його діапазон: верхні ноти ліричного баритона Буймистера міг взяти далеко не кожен тенор.

Сьогодні в Інтернеті, на сайті «Золотий фонд Української естради» можна знайти чудові записи співака завдяки учням його вокальної школи. Саме їхня самовіддана любов до Вчителя допомагає нам почути у виконанні maestro вокальні цикли Роберта Шумана, романси Петра Чайковського, Михайла Глінки, українські народні пісні, твори вітчизняних композиторів у супроводі найкращих оркестрів України – з Національним заслуженим академічним симфонічним оркестром України, оркестром народних інструментів, Національним ансамблем солістів «Київська камера» тощо.

Мені пощастило неодноразово зустрічатися з Валерієм, напрочуд скромною людиною, інтелігентом найвищого ґатунку, спілкуватися з ним. Він виступав на концертах пам'яті мого покійного брата, піаніста Сергія Скринченка, з яким співпрацював у Київській філармонії. На концерті з нагоди 60-річного ювілею Сергія Скринченка, у вересні 2000 року, Валерій Буймистер дав інтерв'ю журналісту Українського радіо.

Зустрічалися ми й на вечері пам'яті професора Нільсена й мого брата у жовтні 2015-го.

Валерій Буймистер був відданий своїм творчим ідеалам, його не спокушували принади легкого успіху. Колись його запрошували на роботу до Москви, пропонували залишитися в Америці, але він вважав, що жити треба там, де ти народився. Він завжди уболівав за Україну, за її майбутнє, культуру, мистецтво, вокальну школу. Бажав, щоб в театрі приймали талановиту молодь, щоб його учні продовжували справу його життя.

Володимир СКРИНЧЕНКО

Номінанти Шевченківської премії-2023

Комітет Національної премії України імені Тараса Шевченка оголосив результати попередніх турів відбору конкурсу. До остаточного короткого списку номінантів Шевченківської премії 2023 року увійшли такі кандидатури (за номінаціями).

Література:

Олександр **Авербух**, з книгою поезій «Жидівський король»;

Катерина **Калитко**, з книгою поезій «Орден мовчальниць»;

Артем **Чередник** (Артем Чех), з романом «Хто ти такий?».

Літературознавство та мистецтвознавство:

Віктор **Жадько**, з книгами «Коли б то Бог дав мені приютитися до університету», «У всякого своя доля»;

Михайло **Назаренко**, з книгою «Крім «Кобзаря». Антологія української літератури. 1792-1883»;

Людмила **Тарнашинська**, з книгою «Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління. Історико-літературний та поетикальний аспекти».

Публіцистика, журналістика:

Ольга **Дубчак**, з книгами «Чуття українською» та «Бачити українською»;

Павло **Казарін**, з книгою «Дикий Захід Східної Європи»; Богдан **Логвиненко**, Микола **Носок**, Карина **Пілюгіна**, документальний серіал «Деокупація»;

Віталій **Портников**, публіцистика 2017-2022 років.

Музичне мистецтво:

аудіоальбом «Пісні Української революції», Тараса Компаніченка, Сергія Охрімчука, Северина Данилейка, Ярослава Криська, Максима Бережнюка;

музичний альбом-диптих «КОЛЯДА-ТРИБ'ЮТ» Євгена Петриченка, Богдана Пліша, Ольги Кононенко;

Візуальне мистецтво:

Віталій **Кравець**, серія робіт «Анатомія Безхребетних».

Кіномистецтво:

Марина **Горбач**, фільм «Клондайк»;

Олександр **Зінченко**, Сергій **Лисенко**, документальний серіал «Колапс. Як українці зруйнували імперію зла»;

Ірина **Цілик**, фільм «Земля блакитна, ніби апельсин».

Театральне мистецтво:

режисер Олексій **Гнатковський** з комедією Вільяма Шекспіра «12 ніч, або Що собі хочете» Івано-Франківського національного академічного драмтеатру ім. І. Франка вистава «Філоктет. Античний рейв», за п'єсами Софокла та Гайнера Мюллера Львівського академічного драмтеатру ім. Лесі Українки (режисер Дмитро Захоженко, сценограф Олексій Хорошко, художниця по костюмах Марія Антоняк, актори-ки Оксана Цимбаліст і Василь Сидорко).

Національна премія України імені Тараса Шевченка, або Шевченківська премія – вища державна нагорода України за творчу діяльність, заснована у 1961 році.

Знамениті художники Ілля Рєпін, Іван Айвазовський, Архип Куїнджі визнані українцями

Відомий і дуже престижний Музей мистецтва Метрополітен у Нью-Йорку визнав Іллю Рєпіна, Івана Айвазовського, Архипа Куїнджі українцями, а не російськими художниками. Наприклад, у підписі до портрету письменника Всеволода Гаршина (1884), який зберігається в галереї цього музею, відтепер значиться, що це робота українця Іллі Рєпіна. Так само на роботі мариніста Івана Айвазовського останній значиться українцем.

Ілля Рєпін – український художник із козацького роду на прізвище Ріпа, який народився 1844 року у місті Чугуєві тоді Харківської губернії, згодом навчався в Петербурзькій академії мистецтв і писав свої полотна у Російській імперії.

Іван Айвазовський народився у Федосії 1817 року в сім'ї вірменського крамаря, родина якого переселилася до Криму з Галичини в 1812 році, куди його предки потрапили із Західної Вірменії. Він також навчався у Петербурзькій Академії мистецтв і часто вважався російським художником. Айвазовський жив і працював у Криму, писав море.

Також Музей Метрополітен змінив у своїх описах національність іу родженця Маріуполя, художника Архипа Куїнджі з росіянина на українця. Музей додав, що саме росіяни зруйнували його музей у рідному місті Маріуполі.

Золотий фонд української естради

Наша газета веде цей просвітницький проект, матеріали для якого беруться з однойменного сайту, його адреса: <http://www.uaestrada.org/>

Борис Буєвський

Борис Миколайович Буєвський – український композитор, автор десяти симфоній і багатьох прекрасних пісень, що були популярні в 1960-ті – 1970-ті роки й нині виконуються.

Народився 7 червня 1935 року в м. Кривий Ріг. Рід Буєвські вели від польської шляхти, що оселилася в Україні кілька сотень років тому.

У Кривому Розі функціонувала чотирирічна музична школа. 1945 року пощастило потрапити до неї й Борису. Цю школу талановитий учень пройшов за один рік. Згодом закінчив музичне училище при Ленінградській консерваторії. Потім вступив до Харківської консерваторії, яку закінчив по класу композиції 1959 року. Після переїзду до Києва працював редак-

ром видавництва «Музична Україна».

Твори Буєвського виконували знамениті співаки Микола Кондратюк, Бела Руденко, Юрій Гуляєв, Костянтин Огневий, Анатолій Мокренко, Лариса Остапенко, Діана Петриненко, Валентина Купріна, Ніна Матвієнко. А такі пісні, як «На долині туман», «Тече ріка дзвінка», «Дві стежини», «Синя ніч за Дніпром», «Київське небо», «Засвітились далі, росами уміті», «А вони летять» стали улюбленими в Україні та поза її межами. Також були популярними «Понеси мене, весно», «Кохання моє», ораторія «Мандрівки серця» на слова Ліни Костенко.

Наслідком дружби Бориса Буєвського з дисидентами, шістдесятниками стала негласна заборона

на його твори. Прем'єрну виставу балету «Устим Кармелюк» скасували після генеральної репетиції – «за націоналізм», таким був вердикт компартійних ідеологів.

Дії влади заблокували творчу роботу композитора, спричинили страшний емоційний удар талановитій людині. За короткий час Буєвський став інвалідом по зору. 1993 року він виїхав до Бельгії на постійне проживання зі словами: «Хочу, щоб мої твори виконувалися ще за мого життя...». Композитор не прийняв громадянства іншої країни, а принципово залишився громадянином України. За кордоном він почав писати прозу, друкується в деяких виданнях французькою мовою, а також перекладає свої роботи українською і надсилає друзям на Батьківщину.

Микола Мозговий

Микола Петрович Мозговий (01.09.1947 – 30.07.2010) – відомий український співак, композитор. Народився в с. Сарнів Хмельницької області. У 1973 р. закінчив Харківський юридичний інститут. З 1971 по 1973 рр. паралельно навчався в Республіканській студії естрадно-циркового мистецтва в Києві. Також закінчив Київську державну консерваторію ім. П. Чайковського за класом вокалу К. Огневого.

У 1974 – 1977 рр. працював художнім керівником ВІА «Беркут», перетворив ансамбль на один з найпопулярніших

естрадных колективів республіки. Далі Мозговий працював у ВІА «Чарівні гітари» і «Мальви». 1977 р. був запрошений до Київського мюзик-холу. Двічі, в 1979 та 1981 роках, він посідав друге місце на конкурсі виконавців пісень соцкраїн у Ялті. Мозговий перейшов працювати до Укрконцерту і відтоді виконував тільки власні пісні: «Моя перша любов», «Горянка», «Вперше», «Минає день», «Зачаровані слова».

Лауреат республіканських, всеукраїнських, міжнародних конкурсів, народний артист України.

Був засновником і незмінним головою журі міжнародних телевізійних фестивалів: «Пісня буде поміж нас» імені Володимира Івасюка (м. Чернівці) та «Море друзів» (м. Ялта), в рамках яких проводяться конкурси молодих виконавців естрадної пісні.

З 1994 по 1999 рр. – директор і художній керівник власної студії звукозапису, що згодом переросла в Державний театр пісні. Від березня 2005 р. – генеральний директор і художній керівник Національного палацу мистецтв «Україна».

Минає день

Музика: Микола Мозговий
Вірші: Юрій Рибчинський

Минає день, минає ніч.
Хвилини котяться, як хвилі голубі.
Не в тому річ, не в тому річ,
Що я сказав «люблю» лише одній тобі.
Не в тім печаль, не в тім печаль,
Що цілий всесвіт був тоді в твоїх очах.

Безмежний всесвіт був тоді в твоїх очах,
Але не в тім моя печаль.

Приспів (2):
Біда не в тім, що свище вітер лютий,
Що січень на вікні малює мертва квіти.
Біда не в тім, що ти мене не любиш,
Біда, що я тебе не можу розлюбити.

Пам'яті Володимира Івасюка

Минає день, минає ніч,
Не зупинити нам з тобою часу плин.
Не в тому річ, не в тому річ,
Що після зустрічі розлука б'є у дзвін.
Не в тім печаль, не в тім печаль,
Що, наче постріл, пролунало те «прощай».
Як зради постріл, пролунало те «прощай»,
Але не в тім моя печаль.

Приспів (2).

Дмитро Луценко

Дмитро Омелянович Луценко (15.10.1921, с. Березова Рудка, Полтавщина – 16.01.1989, Київ) – український поет-лісляр. Народився 15 жовтня 1921 року в селі Березова Рудка (тепер Полтавська область). Учасник Другої світової війни, був тяжко поранений. У повоєнні роки працював у редакціях газет «Сільські вісті», «Молодь України», на радіо. Автор текстів багатьох популярних пісень на музику відомих композиторів. Його поезії перекладені багатьма мовами світу. Заслужений діяч мистецтв УРСР (з 1974 року). Лауреат Державної премії України ім. Т. Шевченка.

Ось деякі відомі пісні Д. Луценка (в дужках — автори музики): «Києве мій», «Зачарована Десна», «Не шуми, калинонько», «Осіньне золото» (І. Шамо), «Мамина вишня» (А. Пашкевич), «Розляглись тумани» (І. Сльота).

Не шуми, калинонько

Музика: Ігор Шамо
Слова: Дмитро Луценко

День згаса за обрієм,
ліг туман долиною,
І зоря в небі скоро спалахне.
Жду тебе, мій голубе,
в лузі під калиною,
Пригорни до серця мене.
Я люблю, страждаючи,
від душі кохаючи,
Пригорни до серця мене. (2)

До зірок і місяць
вже випливає закоханий,
Розсила іскри в трави голубі.
Тихо все до мене лиш в душу
біль непроханий,
Жду тебе, мій любий, в журбі.
Я, отак хвилюючись,

в лузі під калиною,
Жду тебе, мій любий, в журбі. (2)

Не тривож, дівчинонько,
серця полум'яного,
І не гай марно молоді літа.
До зорі ранкової не чекай коханого,
Бо вже іншу він пригорта.
Не люби, страждаючи,
не чекай коханого,
Бо вже іншу він пригорта. (2)

Як себе від розпачу і журби розраяти,
Ой до сліз щастя і кохання жаль.
Не шуми, калинонько,
людям не розкажуй ти
Про мою дівочу печаль.
Не шуми, червоная, л
юдям не розкажуй ти
Про мою дівочу печаль. (2)

Передплата на газету
«Світ-інфо»

Усі поштові відділення й
листоноші області ведуть
передплату на Чернігівську
обласну газету «Світ-інфо».

Передплата йде на будь-який
термін, починаючи з доставки
газети читаачам з кожного на-
ступного місяця. Можна перед-
платити газету на свою адресу
або на будь-яку адресу в області.

Передплатна ціна мінімальна:
16 гривень на місяць.

Передплатний індекс
«Світ-інфо» – 86514.

Основні теми газети:

Події в області, Україні і світі.

Політика, соціальні проблеми,
екологія.

З історії України, СРСР, планети.

Проза і поезія.

Культура, мистецтво, спорт.

Корисні поради. У світі цікавого.

.....

Долучайте нових читачів.

Прочитавши газету, покажіть
її друзям, знайомим, колегам,
запропонуйте також передпла-
тити.

Засновником і редактором
газети, як і газети «Струна», є
Петро Антоненко.

.....

«Світ-інфо» – цікава газета
для кожного з вас!

Чернігівський
культурно-мистецький
центр «Інтермеццо»

14000, м. Чернігів, вул. Шев-
ченка, 9,
тел. (063) 236-18-03 [http://
intermezzo.org.ua](http://intermezzo.org.ua). e-mail:
kmc.intermezzo@gmail.com
ICQ: 605-110-856

Послуги: в продажу книги, музика,
мистецтво, сувеніри, канцтовари, а
також туризм, екскурсії, проведен-
ня презентацій, прес-конференцій,
творчі зустрічі, кава, зручності.

Чернігівська міська організація
Суспільної служби Світового
конгресу українців

Види послуг: соціальний патро-
наж, видавнича діяльність, сприя-
ння вихованню дітей, відро-
дженню духовних і національних
традицій. Вул. Шевченка, 9.
Тел. (063) 236-18-03.

НАША ГАЗЕТА –
НА САЙТІ В ІНТЕРНЕТІ

Еже кілька років існує в Інтернеті
сайт обласної газети «Світ-інфо».
На цьому ж сайті розміщуються і всі
номери нашої газети «Струна». Там ви
прочитаете і цей, і попередні номери.
Всі публікації й ілюстрації можете
легко скопіювати.

Адреса сайту:
<http://svit11.wordpress.com>.

Газета виходить за сприяння
Товариства Української Мови (США)
і Міжнародної Фундації імені Івана
Багряного (голова ТУМ і Фундації –
професор Віра Боднарчук, скарбник
Фундації – Олексій Коновал).